

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Ema Destinnová jako spisovatelka a skladatelka

Emmy Destinn as a Writer and Composer

Marie Matějková

Vedoucí práce: PhDr. Magdalena Saláková, Ph.D.
Studijní program: Prezenční
Studijní obor: Specializace v pedagogice (B7507)
B ČJ-HV (7507R037, 7504R233)

2019

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Ema Destinová jako spisovatelka a skladatelka* potvrzují, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzují, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 17.4.2019

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování své školitelce PhDr. Magdaleně Salákové, Ph.D., za vstřícný přístup, trpělivost, podporu, cenné rady a za odborné a metodické vedení během vzniku práce i celého studia.

ABSTRAKT

Ema Destinnová byla nejznámější českou operní pěvkyní, která se proslavila po celém západním světě. Nevěnovala se pouze pěvecké činnosti, ale také činnosti spisovatelské a skladatelské. Za jejího života vyšlo několik jejích děl. Tato práce je zaměřena na literární a skladatelskou tvorbu Emy Destinnové s úvodním stručným popisem života slavné pěvkyně. V roce 1902 vyšla básnická sbírka v německém jazyce *Sturm und Ruhe*. V roce 1907 následovala sbírka taktéž v němčině *Der galante Abbé*. V této práci je rozebrána první sbírka. Napsala několik divadelních her: *Pod praporem umění*, *Dvojí hřích*, *Rahel*, *Tůň*, *U Cíle*, *Kruh měsíců* a *Nadarmo*. Kvůli nedostatku pramenů je dramatická tvorba popsána obecně. Během svého angažmá v berlínské Dvorní opeře se pokoušela o román *Pan doktor Casanova*, který však zůstal jako dvě nedokončené verze popisu života v tamním divadle. Její nejstěžejnější dílo je románová kronika *Ve stínu modré růže* s podtitulem *Román zašlých vášní*, ve kterém se svým uměleckým přispěním popisuje rod Leonhardiů, kteří vlastnili zámek ve Stráži nad Nežárkou. Destinnová napsala také dvě krátké povídky inspirované životy lidí z okolí strážského zámku *Mladá paní stará* a *Strom zrazené lásky*. Pro ilustraci jsou literárně rozebrány oba romány. Ve druhé části práce je zpracována skladatelská práce Emy Destinnové píseň První láska a sbírka písní Zahrada srdce.

KLÍČOVÁ SLOVA

Ema Destinnová

Opera

Pěvkyně

Spisovatelka

Skladatelka

ABSTRACT

Emmy Destinn was the most famous Czech operatic soprano, who achieved fame in the whole west world. Not only did she engage in singing but also in writing and composing. Several pieces of work came out during her lifetime. This thesis deals with the output of the writer and composer Emmy Destinn with a brief description of her life at the beginning. A collection of poems called *Sturm und Ruhe* was published in German in 1902. Five years later another collection *Der galante Abbé* also in German followed. Only the first collection of poems is analysed in this thesis. Emmy Destinn also wrote several plays: *Pod praporem umění*, *Dvojí hřích*, *Rahel*, *Tůně*, *U Cíle*, *Kruh měsíců* a *Nadarmo*. For the lack of literature the plays are described only generally. During her engagement in the Berlin State Opera she was trying to finish a novel *Pan doktor Casanova*, which, however, ended as two unfinished versions of a description of life in the State Opera. Her most crucial work is the chronicle novel *Ve stínu modré růže* with a subtitle *Román zašlých vášní*, in which she is describing the Leonhardi dynasty, which owned the castle in a town Stráž nad Nežárkou. On top of that, Emmy Destinn wrote two short stories *Mladá paní stará* and *Strom zrazené lásky*, which were inspired by the lives of people living in the surroundings of the aforementioned castle. The second part of the thesis covers the composition of Emmy Destinn, namely a song *První láska* and the collection of songs *Zahrada srdce*.

KEYWORDS

Emma Destinnová

Opera

Singer

Writer

Composer

Obsah

Úvod.....	7
1 Život Emy Destinové	8
1.1 Dětství a dospívání	8
1.2 Cesta ke slávě	9
1.3 Úspěchy a spolupráce s dalšími umělci	11
1.4 Internace a poslední roky života	13
2 Spisovatelská tvorba Emy Destinnové.....	16
2.1 Drama	16
2.2 Poezie.....	17
2.2.1 Bouře a klid	18
2.3 Próza	21
2.3.1 Pan doktor Casanova	22
2.3.2 Ve stínu modré růže	26
3 Skladatelská tvorba Emy Destinnové	30
3.1 První láska	30
3.2 Zahrada srdce.....	31
3.2.1 Text.....	32
3.2.2 Doprovod.....	35
3.2.3 Dynamika	37
3.2.4 Tempo.....	39
3.2.5 Harmonie	40
3.3 Shrnutí	41
Závěr.....	42
Seznam použitých informačních zdrojů	43
Seznam vyobrazení	46

Úvod

V této práci představuji naši českou pěvkyni Emu Destinnovou, která svůj národ na světě velmi proslavila, jako samostatnou autorku mnoha děl – literárních i hudebních. Vždy mě velmi inspirovala, a to nejen svým pěveckým uměním, ale také svou osobností. Hlavním důvodem výběru tohoto tématu je snaha celistvě přiblížit vlastní tvorbu zpěvačky, protože je bohatá a je škoda, že je kvůli operní slávě Emy Destinnové často opomíjená.

Není mnoho autorů, kteří by se vlastní tvorbou Emy Destinnové zabývali. Cenným materiálem jsou předmluvy k vydání melodramu Otomara Kvěcha na texty básní Emy Destinnové, přebal CD s písněmi Destinnové, které nazpívala Eva Děpoltová s Radoslavem Kvapilem u klavíru a předmluva Václava Holzknechta k vydání fragmentu románu *Pan doktor Casanova*. Velmi detailně je zpracován život zpěvačky Miloslavem Pospíšilem v publikaci *Emu Destinnová – česká pěvecká legenda*. Zde je stručně popsána i tvorba Destinnové. Dále budu informace čerpat především z publikací *Život Emy Destinnové* od Marie Martínkové, *Emu Destinnová ve slovech i obrazech* autorů Václava Holzknechta a Bohumila Trity, *Královna zpěvu Emu Destinnová ve vzpomínkách Marie Martínkové* od Emila Hartmana, které jsou zdrojem především informací o Emině životě. Bakalářské práce Martiny Masaříkové věnované literární, a především prozaické tvorbě zpěvačky *Literární tvorba Emy Destinnové* bude cenným pomocníkem v kapitole věnované spisovatelské činnosti.

V první části práce představím život Emy Destinnové. Tato kapitola je potřebná k pochopení jejího života a k pohnutkám k vlastní umělecké tvorbě. Zaměřím se na dětství a cestu k hudebnímu umění, formování v rodině, dále na dospívání, dobu slávy a posléze útlumu během internace. Na závěr první části bych ráda ve stručnosti popsala poslední roky života Emy Destinnové.

Hlavním cílem této bakalářské práce je představit operní zpěvačku jako schopnou autorku několika literárních děl. Tomu se budu věnovat ve druhé části. Ráda bych představila Destinnovou ve všech třech literárních druzích, kterým se věnovala a pro ilustraci její spisovatelské tvorby popsala několik jejích děl.

Ve třetí a poslední části se budu zabývat skladatelskou tvorbou autorky. Komponování se Destinnová věnovala mnohem méně než činnosti literární, avšak to neznamená, že by se její dílo mělo opomenout. Zaměřím se sbírku písní *Zahrada srdce*, ve které se budu snažit analyzovat všechny aspekty kompozice.

1 Život Emy Destinové

1.1 Dětství a dospívání

Ema Destinnová se narodila jako Emílie Václavka Jindřiška Pavlína Kittlová. Její divoká povaha se projevila již při příchodu na svět. Narodila se totiž o půlnoci mezi 26. a 27. únorem 1878. V matrice farního úřadu u sv. Štěpána je zaznamenán 26. únor a tento den považujeme za narozeniny Emy Destinnové.¹

Ema se narodila do rodiny Emanuela a Jindřišky Kittlových jako prvorozená dcera. Později se narodili Jindřiška, Emanuel, Viktor a Antonín. Ema Destinnová tak byla nejstarší z pěti dětí. Oba dva rodiče byli umělecky založení. Matka se za svobodna věnovala zpěvu a po sňatku trávila dvě sezóny v pařížské opeře. Otec Emanuel Kittl byl mecenášem mnoha pražských uměleckých spolků. Pocházel z bohaté rodiny, která mu umožňovala žít na vysoké noze. Když se později staral o rodinné jmění sám, bohužel z něj rodině Kittlových mnoho nezbylo. Umělecké cítění a nehospodárný duch jsou dvě výrazné vlastnosti, které Ema Destinnová po svém otci zdědila.

Rodina zpočátku žila v Kateřinské ulici číslo 5. V tomto bytě žili necelé dva roky a pak se na deset let odstěhovali do Milešova u Sedlčan, kde otec rodiny koupil důl na stříbro a antimon. Tam se dostalo malé Emě prvního hudebního vzdělání. Matka zde měla klavír a často k němu usedala. Otec zařídil dětem domácího učitele Rudolfa Nechvíle, který u rodiny strávil sedm let a učil děti i hře na housle. Ema tak společně s Jettou (sestra Jindřiška) a Emanueleml mladším absolvovala své první veřejné vystoupení na hudební akademii čtenářského spolku v Kamýku nad Vltavou.²

Malá Ema byla velmi nezbedné dítě a její záliby byly tehdy vhodné spíše pro chlapce. Neměla disciplínu a nerada dělala věci, které musela. Láska k hudbě jí ale zůstala a po návratu rodiny do Prahy (1890) pokračovala ve studiu hry na housle u profesora pražské konzervatoře Ferdinanda Lachnera. I přes to, že na ně nerada cvičila, dokázal ji její profesor dovést téměř na virtuózní úroveň.

Záhy Ema vyměnila housle za klavír. Cvičila na něj ještě méně než na housle, ale stal se jakýmsi důvěrníkem dospívající Emy, která na něj velmi často improvizovala. Velkou vášní jí byla četba a literatura se stala velkou součástí jejího života. Později sama napsala několik dramát, básní i románů. Když jí otec v jejích čtrnácti letech zařídil studium zpěvu, našla tak Ema svou největší uměleckou lásku a veškeré předchozí zájmy upozadila.

¹ HOLZKNECHT, Václav a Bohumil TRITA. *Ema Destinnová: ve slovech i obrazech*. s. 10.

² POSPÍŠIL, Miloslav. *Ema Destinnová: česká pěvecká legenda*. s. 22.

Zpěv začala Ema studovat u manželů Thomase a Marie Loewových. Těmto pedagogům prošlo rukama mnoho tehdejších českých hvězd operního světa, například Růžena Maturová³ nebo Václav Kliment.⁴ Paní Marie Loewe-Destinnová studovala zpěv u předních evropských pedagogů a všechny tyto poznatky dokázala svým svěřencům skvěle předat. Její manžel Thomas Loewe sám zpívat neuměl, ale jako korepetitor evropsky známých pěvců získal o hlase značné množství znalostí. I přes počáteční neshody manželů pedagogů a zpuštěné Emy si sebe navzájem nakonec zamilovali a po pěti letech usilovné práce vycházela z jejich školy mladá žákyně s předpoklady stát se světově známou operní pěvkyní.

Manželé Loewovi doporučili Emě jako budoucí operní pěvkyni také dramatické vzdělání. Nechala se zapsat do Dramatické školy Národního divadla, kde se potkala s další osobou, která nesla podíl na formování mladé Emy. Byla jí přední česká herečka Národního divadla Otýlie Sklenářová-Malá.

Ema Destinnová dospívala v Praze a náležela k takzvané zlaté mládeži. Věnovala se ochotnickému divadlu, nebála se účastnit česko-německých potyček a byla terčem zájmu mnoha mužů. Už tehdy byla označována jako „*božská Ema*“. Jak víme ze zápisu v jejím deníku, chtěla jen někoho, „*při jehož lásce by se jí zdálo, že žije*“.⁵ To se jí podařilo najít u Jindřicha Vodílka, který byl synem školníka reálné školy v Karlíně. Vodílek dosáhl úspěchů na poli cyklistiky a s Emou se nějaký čas scházeli. Tomuto vztahu nepřál Emin otec, bál se o slibně se rozvíjející uměleckou činnost své dcery. Jindřich Vodílek po čase vycítil nesoulad v jejich sociálním i intelektuálním založení a sám se rozhodl vztah ukončit. Ema nesla rozchod těžce a nebyť záchranou rodinného přítele, ukončila by svůj život předčasně.

Tato příhoda se může zdát jako nedůležitá, pro život Emy Destinnové byla však zásadní. Nikdy už nenašla muže, kterému by věřila a který by se stal její životní oporou. Dávala to za vinu právě Jindřichu Vodílkovi, „*...neboť on učinil, že nikdy víc nemohu nikoho milovat, nikomu náležet...*“⁶

1.2 Cesta ke slávě

I přes veškeré předpoklady velké umělkyně neměla Destinnová k úspěchům snadnou cestu. Po pětiletém úsilí u manželů Loewových domluvil otec Emanuel Kittl své dceři možnost předzpívat představenstvu Národního divadla.

³ Česká sopranistka, primadona Národního divadla, 1869-1938.

⁴ Basista Národního divadla, 1862-1918.

⁵ POSPÍŠIL, Miloslav. *Ema Destinnová: česká pěvecká legenda*. s. 36.

⁶ Z dopisu Bedřichu Spurnému, 25.9.1898 z Berlína.

V roce 1897 byla již Ema v Praze známá jako nezkrotná mladá žena, která často podniká akce proti měšťácké morálce. Toho si byl vědom ředitel Národního divadla a připravil tak mladé zpěvačce nemilý zážitek. Pan Kittl si při očekávané audienci sedl dozadu do sálu, aby viděl svou dceru přicházet na jeviště. Tam však Emu nakonec ani nepustili. Vše se odehrálo ve sborovém sále. Nejprve ředitel František Adolf Šubert vyzkoušel dvacet pět sboristek a pak teprve přišla řada na Emu. Měla připravené dvě árie z opery Carmen. Svůj projev podpořila i oděvem. Po přezpívání jí bylo ředitelem sděleno, že se při zpěvu příliš rozčiluje a že jí doporučuje brát studené koupele. Jeden z přihlížejících členů namítl, že by divadlo mohlo uvolnit 60 zlatých měsíčně na angažmá mladé zpěvačky, ředitel tento návrh rezolutně zamítl se slovy, že Ema nemá hlas. Můžeme připustit, že Emin herecký výkon nebyl stoprocentní, ale rozhodně se ředitel zmylil v soudu o postrádajícím hlase. Když se později Destinnová proslavila v cizině, Šubert nechtěl tento omyl připustit a popřel ho. Díky učitelce Marie Loewové bylo vše pomocí tisku uvedeno na pravou míru.

Nepřijetí v Národním divadle nebylo jedinou překážkou k úspěchu Destinnové. Další destinací, kde se snažila o přijetí bylo divadlo v Drážďanech. Zde ji přijali, ale protože před začátkem svého angažmá trávila nějaký čas v Praze, kde v té době probíhaly protiněmecké akce a Ema se jich účastnila, bylo její zaměstnání v Drážďanech po necelém měsíci zrušeno. Nesporně to byly politické důvody, které přerušily toto angažmá, oficiálním důvodem zrušení smlouvy byla poznámka intendanta tamní opery, kterému se nezdála Ema „*dost ženská*“. Takový důvod rozhodně sebevědomí mladé ženy nepodpoří a není divu, že chtěla své snažení o operní dráhu vzdát. Díky podpoře rodiny a svých učitelů však ve své cestě pokračovala.

Třetí a poslední zklamání čekalo na Emu Destinnovou v Theater des Westens v Berlíně. Tam si vyslechla spojení dvou předchozích soudů. Ředitel jí sdělil, že „*...mu poradci radí, že nemá hlas a sám vidí, že je ošklivá, co tedy u divadla chce...*“.⁷

Poslední šance na přijetí se udála ve Dvorní opeře v Berlíně. Tam se konečně setkala se vřelým přijetím, především zásluhou hrabětem Bolkem von Hochbergem, tehdejším intendantem opery. Získala angažmá a kvůli předchozím neúspěchům se rozhodla si změnit jméno. Telegraficky si vyžádala souhlas své učitelky Marie Loewe-Destinnové, aby směla používat její dívčí jméno. Od té doby už vystupovala vždy jako Ema Destinnová.

Ani přijetí ve Dvorní opeře ještě neznamenalo jistou slávu. Destinnová musela na svůj debut dlouho čekat. V Berlíně se jí velmi stýskalo a opět byla nutná podpora z řad rodiny

⁷ POSPÍŠIL, Miloslav. *Ema Destinnová: česká pěvecká legenda*. s. 45.

a přátel pro udržení Emy v cizím městě. Trpělivost se však vyplatila a dvacetiletá Ema Destinnová uchvátila Berlín v roli Santuzzy⁸ 19. července 1898.

Její kariéra započala v zahraničí a Destinnová nikdy neodpustila Národnímu divadlu, jak se k ní chovalo v jejích začátcích. Vystoupila zde až po čtyřech letech od svého odmítnutí v roli Carmen. Pro toto pohostinské představení připravila vlastní překlad.

1.3 Úspěchy a spolupráce s dalšími umělci

Po skvělém debutu následovaly další role. Nejdříve Destinnová fungovala hlavně jako záskok za své kolegyně. I na poslední chvíli dokázala nastoupit v obtížné roli. Všechny měla perfektně nastudované. Postupně se tak v berlínské Dvorní opeře objevila v roli *Valentiny (Hugenoti – Giacomo Meyerbeer)*, *Carmen (Carmen – Georges Bizet)*, *Mignon (Mignon – Ambroise Thomas)*, *Seliky (Afričanka – Giacomo Meyerbeer)*, *Agáty (Čarostřelec – Carl Maria von Weber)*, *Mařenky (Prodaná nevěsta – Bedřich Smetana, 3 představení v roce 1900 s německým překladem Emy Destinnové)* a mnoha dalších. V několika z těchto oper účinkovala spolu s Karlem Burianem. Český tenorista měl s Destinnovou podobný osud. Národní divadlo ho také nepřijalo s poukázáním na to, že se při vysokých tónech příliš červená.⁹

Po dvou letech v angažmá začíná dostávat nabídky na koncerty v německých městech, ale také v Praze a její repertoár se rozšiřuje. Je několikrát zvána Cosimou Wagnervou do Bayreuthu, hostuje v Darmstadtu, či ve Frankfurtu nad Mohanem. Od roku 1900 má v berlínské Dvorní opeře podepsanou smlouvu až do roku 1908. Již v roce 1901 je Destinnové nabídnuto pohostinské vystoupení v Metropolitní opeře, poprvé však odmítá.

V následujících letech zpívá v Covent Garden v Londýně, kde se také seznamuje se svým budoucím pěveckým partnerem tenoristou Enricem Carusem.¹⁰ Spolu tam poprvé vystupují 19.5.1904 v opeře *Komedianti (Ruggier Leoncavallo)*.

Tříletou smlouvu s Metropolitní operou v New Yorku podepsala v roce 1906. Její angažmá v Berlíně končilo v roce 1908 a Destinnová se s tamním publikem loučí koncertem 1. listopadu téhož roku.

V Metropolitní opeře debutovala v roli *Aidy*. Za tři roky v angažmá dosáhla téměř nejvyššího honoráře. Vyšší příjmy za jedno vystoupení měl jen Enrico Caruso. Vystupovala zde v mnoha rolích, dokonce se zasadila o nastudování české opery Bedřicha Smetany *Prodaná nevěsta*. Premiéra se konala 19.2.1909. Celkem strávila v Metropolitní opeře osm sezón (1908-

⁸ Hlavní úloha v opeře *Sedlák kavalír – Pietro Mascagni*.

⁹ POSPÍŠIL, Miloslav. *Ema Destinnová: česká pěvecká legenda*. s. 53.

¹⁰ Italský operní pěvec, 1873-1921.

1916). Hostovala i v různých amerických městech. Na prázdniny však vždy jezdila do Čech a při cestách mezi Prahou a New Yorkem měla koncertní zastávky po evropských městech (Londýn, Paříž, Berlín).

Ema Destinnová byla špičkovou umělkyní a mnoho dalších umělců si s ní vyžádalo spolupráci. Jejím pěveckým partnerem v Metropolitní opeře byl Enrico Caruso, který je označován za největšího tenoristu všech dob. Caruso Destinnovou miloval a několikrát jí nabízel sňatek, vždy však odmítla.

Dalším Eminým ctitelem na poli newyorské opery byl dirigent Arturo Toscanini. Ten svou náklonost k Destinnové dlouho skrýval, ale po jednom banketu pořádaném na rozloučenou s newyorskou sezonou se přiznal Carusovi:

„Caruso – nenáviděl jsem vás, to jste mohl pozorovat. Ale teď jsme na tom oba stejně. Ať tedy žije zklamání.“¹¹

K Toscanninimu a Carusovi patřil ještě světoznámý hudební skladatel Giacomo Puccini. Ten se však stejný večer nechal slyšet, že na rozdíl od svých dvou soupeřů miluje Destinnovou pouze duševně, nikoliv tělesně a o to byl šťastnější.

Puccini byl Destinnové vděčný za pozvednutí způsobu hraní opery *Madame Butterfly*. Její způsob vystupování v roli *Madame Butterfly* nastartoval nový styl a způsobil nová nastudování na všech světových scénách. Dokonce pro Destinnovou napsal operu *Děvče ze zlatého západu*. Při zkoušení závěrečné scény měla Destinnová přijet na jeviště na koni. Kůň byl divoký a Destinnovou před pádem zastavil další muž jejího života Dinh Gilly. S tímto alžírským barytonistou udržovala partnerský vztah, a dokonce s ní nějaký čas žil i na zámku ve Stráži nad Nežárkou, který Destinnová koupila v roce 1913.

Enrico Caruso, Arturo Toscanini a Giacomo Puccini jsou jména, která zůstávají v povědomí široké veřejnosti dodnes a česká zpěvačka Ema Destinnová s nimi spolupracovala. Mezi světoznámé umělce, se kterými Destinnová spolupracovala však nepatřili pouze muži. Úzké přátelství navázala s ruskou baletkou Annou Pavlovnou. Podle svědků spolu improvizovaly jen jednou. Destinnová nechala svůj hlas tvořit melodii a Anna Pavlovna podle ní nechávala tančit své tělo. Obě se dostaly téměř do extáze a raději svou improvizaci přerušily. Na společných vystoupeních se potom raději držely dobře známých árií a tanečních kusů.

To vše víme z knihy Marie Martínkové *Život Emy Destinnové*. Marie Martínková působila ve službách Emy Destinnové jako její společnice po mnoho let. Představeny byly 16.

¹¹ MARTÍNKOVÁ, Marie. *Život Emy Destinnové*. s. 86.

10. 1910 a Destinnová si svou Mařenku, jak Martínkovou nazývala, vozila s sebou na svých cestách, aby jí připomínala domov. U Destinnové působila Marie Martínková do roku 1922.

1.4 Internace a poslední roky života

V dubnu roku 1916 se Destinnová vracela z New Yorku do Prahy. Před odjezdem byla varována, že se nejspíše nebude moci do USA vrátit. Rakouské úřady věděly o její spolupráci s odbojovou organizací Maffie¹² a při přechodu hranic v Podmoklech u ní byly nalezeny protistátní materiály. To bylo označeno za vlastizradu, za kterou byl trest smrti. Snad jen díky přátelství s německým císařem Vilémem II. nebyla Destinnová popravena.¹³ Toto je jedna z verzí, která se o této události objevuje v publikacích o Emě Destinnové. Směrodatný je však výsledek, který pro Destinnovou znamenal konec slavné kariéry a následující dlouhé dva roky v internaci na jejím zámku ve Stráži nad Nežárkou.

Koupi zámku nedaleko Jindřichova Hradce pro Destinnovou zařizoval její přítel Dinh Gilly. V roce 1913 mu Destinnová ve Vídni podepsala plnou moc a s ní Dinh Gilly přebírá 8.10.1913 kupní smlouvu na strážský zámek. Následující rok v červenci se během divadelních prázdnin do jihočeského zámku stěhuje. Na venkov ji to táhlo vždy, do té doby trávila veškeré prázdniny mimo Prahu, například v Souticích u Vlašimi či v Domousnici na Jičínku.

Zámek Emy Destinnové byl otevřen pro všechny její přátele, které ráda hostila. Většina z nich zde byla také internována. Destinnová je hostila ze svých peněz, které se den ode dne úžily a nebylo z čeho finanční zásoby doplňovat. Její velké bohatství začalo nenávratně mizet.

Sama nejraději trávila své volné dny rybařením a procházkami v přírodě a ke svým hostům se vracela až večer. Marie Martínková ve své knize vzpomíná, že po dlouhé večeři, začínala teprve Destinnová pracovat. Vyřizovala korespondenci, pracovala na svém románu *Ve stínu modré růže*, na sbírce písní *Zahrada srdce* a na překladech. Spát chodila kolem třetí hodiny ráno a v šest hodin už vstávala, aby byla včas na rybách. Tento náročný způsob života nebyla Martínková s to vydržet a ve své knize se přiznává, že často při rybaření, odjela se svou lodí do rákosí a využila čas ke spánku. To jen dokládá, že Ema Destinnová byla náročný člověk, který ke své genialitě vyžadoval dokonalý servis. Lidé kolem ní však poskytovali své služby Destinnové rádi a byli za ně náležitě odměněni.

Destinnová byla velmi štedrá a peníze nepočítala. To zdělila po svém otci. Martínková si podle vzpomínek měla sama brát peníze z velké dózy v obývacím pokoji podle toho, kolik

¹² Hlavní orgán českého odboje během první světové války.

¹³ POSPÍŠIL, Miloslav. *Emě Destinnové: česká pěvecká legenda*. s. 194.

uznala za vhodné. Přišel-li kdokoli s prosbou o finanční pomoc, Destinnová mu ji poskytla téměř dvojnásobnou. Bohužel její pověstná štědrost se brzy rozkřikla a sama pěvkyně uznala, že nemůže dotovat všechny, kteří ji přijdou požádat o peníze.¹⁴

Během internace měla Destinnová možnost vystoupit na prknech Národního divadla, ale především se začala věnovat koncertní činnosti, ve které pokračovala i po válce. Po roce 1918 se jí podařilo sjednat několik vystoupení v Covent Garden v Londýně, vystoupení v Paříži a také s Metropolitní operou v New Yorku, kam se vydala celkem třikrát. V roce 1919, 1920 a 1921. Podstatná část jejích zahraničních vystoupení byly koncerty v amerických městech. Na těchto koncertech je zajímavé, že Destinnová začala vystupovat před stále větším množstvím publika. V Denveru ve státě Coloradu vystupovala před 7 000 posluchači. Repertoár těchto koncertů čítal vybrané árie z jejích oblíbených oper, a především české písně od lidových po úpravy romantických skladatelů.

Po návratu z Ameriky do Čech v roce 1922 absolvovala posledních pár cest do zahraničí. Ke konci téhož roku se vydala na koncertní turné do Skandinávie, v roce 1925 koncertovala v Zagrebu a Osijeku a na oslavu desetiletého výročí trvání Československé republiky (1928) vystupuje v Londýnské Royal Albert Hall. V posledních deseti letech svého života zpívala především v českých a slovenských městech a několikrát v Národním divadle. Poválečná doba nebyla pro Destinnovou příznivá. Na operní špičku se dostaly mladší a také levnější kolegyně.

Celý život toužila Destinnová po lásce. I přes velké množství ctitelů se však nevdala za žádného cizince. Chtěla pouze Čecha a 19. září 1923 si vzala bývalého leteckého důstojníka Josefa Halsbacha. Počáteční okouzlení rychle pominulo a manželství nebylo šťastné. Halsbachova snaha o sňatek s Destinnovou se brzy po obřadu projevila jako ziskný akt. Pro Destinnovou znamenalo manželství trvalý stav a na rozvod nepomýšlela.

Ema Destinnová však po válce už neměla takové příjmy jako při angažmá v Americe a její neumění hospodařit zapříčinilo velmi špatnou finanční situaci v posledních letech jejího života. Několikrát se pokoušela žít se výukou zpěvu, ale ani tato cesta se neukázala být šťastnou. Destinnová neměla štěstí na talentované žáky a neoplývala trpělivostí potřebnou k výuce ne příliš talentovaných svěřenců, většinu z nich brzy propustila.¹⁵

Nakonec musela kvůli chybějícím penězům přistoupit k dražbě několika kusů ze své umělecké sbírky. Sběratelství bylo její celoživotní vášní a na Stráži měla velkou uměleckou

¹⁴ MARTÍNKOVÁ, Marie. *Život Emy Destinnové*. s. 71-72

¹⁵ POSPÍŠIL, Miloslav. *Ema Destinnová: česká pěvecká legenda*. s. 219.

sbírku a knihovnu, která obsahovala velké množství vzácných tisků. Většina z toho je dnes uložena v Národním muzeu.

Již v roce 1922 byla operována se srdcem. Ke konci života se jí zhoršoval i zrak a při vyšetření očí v Českých Budějovicích ji postihla mozková mrtvice. Oční lékař ji urychleně převezl do českobudějovické nemocnice, tam ji ale už nedokázali pomoci. Ema Destinnová zemřela 28.1. 1930 v nedožitých 52 letech.

3. února se v Praze konal pohřeb se všemi poctami Národního divadla, pěveckých spolků a ohromným průvodem z Křižovnického kostela na Vyšehrad.

2 Spisovatelská tvorba Emy Destinnové

Spisovatelská práce Emy Destinnové čítá mnoho děl. Již v mládí se věnovala psaní veršů a dramát. Psaní prózy se nejvíce věnovala až při internaci na svém zámku ve Stráži nad Nežárkou. Že se Destinnová cítila být spisovatelkou potvrzuje fakt, že si toto povolání nechala zapsat do svého cestovního pasu.

Destinnová není zařazena do žádného dobového spisovatelského slovníku. Václav Holzknecht uvádí, že to může být ze dvou důvodů. Jedním z nich může být opomíjení spisovatelské dráhy jinak proslulé pěvkyně. Druhým důvodem může být nerozhodnost autorů slovníků spisovatelů v tom, zda je Destinnová česká německy píšící autorka nebo německá autorka. Jazyky měla Destinnová zvládnuté bravurně. Němčinu ovládala téměř jako rodný jazyk. Plyně se domluvila francouzsky, anglicky a italsky, překládala z ruštiny, ale tento jazyk jí přišel příliš složitý.¹⁶

Překladům se věnovala intenzivně. Pro berlínskou Dvorní operu připravila Zeyerovu pohádku Radúz a Mahulena s hudbou Josefa Suka a několik původních českých oper.

2.1 Drama

Psaní dramát se Ema Destinnová věnovala hlavně v mládí a při internaci. Početně je to nejzastoupenější z literárních žánrů.

Většina her vznikla na přelomu 19. a 20. století a byla určena pro pražská divadla. Jako autorka dramát debutovala hrou *Kroužek českých žen*. Během roku 1896 proběhly v Praze další tři její hry. 17. listopadu se v Národním domě na Vinohradech předvedla hra *U cíle*, 1. prosince se ve Švandově divadle na Smíchově hrálo drama *Dvoji hřích* a 13. prosince předvedl ochotnický spolek *Pokrok* hru *Pod praporem umění*.

O čtyři roky později 7. března 1900 uvedlo Švandovo divadlo na Smíchově hru *Nadarmo*. Slavné smíchovské divadlo bylo častým útočištěm dramát Emy Destinnové. V roce 1908 tam byla provedena ještě hra *Rahel*.

Po delší odmlce se k psaní divadelních her Destinnová vrací až během první světové války. Během let 1916 a 1917 vzniká drama *Tůně*, které Destinnová zveřejnila pod pseudonymem Jeanne Satran. Nastudování *Tůně* se ujal divadelní ochotnický spolek ve Stráži nad Nežárkou a jeho vedení se ujala sama autorka. Ve stejné době vzniká i drama *Kruh měsíců*.¹⁷

¹⁶ HOLZKNECHT, Václav a Bohumil TRITA. *Emy Destinnová: ve slovech i obrazech*. s. 57

¹⁷ POSPÍŠIL, Miloslav. *Emy Destinnová: česká pěvecká legenda*. str. 221

Dílem Emy Destinnové je také libreto opery Rudolfa Zamrly *Nastolení Libušino*. Opera byla provedena v červnu roku 1923 na Vyšehradské skále v rámci programu tehdejších sokolských slavností. Libreto napsala Destinnová při svém pobytu v USA kolem roku 1913. původně neslo název *Prorocství* a text, který je uložen v Divadelním oddělení Národního muzea nese název *Kněžna Libuše*. Hlavní role se pochopitelně zhostila sama Destinnová a ve třech mužských rolích jí sekundovali sólisté Národního divadla. Z dobových novinových článků můžeme soudit, že se jednalo o velmi významnou událost.¹⁸

Většina dramát Emy Destinnové (*U cíle, Dvoji hřích, Pod praporem umění, Rahel, Tůně, Nadarmo, Kruh měsíců*) byla napsána pouze ručně, nikdy nebyly vydány tiskem. Nejsou tudíž dnešnímu běžnému čtenáři dostupné. Dokonce o dramatech *Nadarmo, U cíle* a *Dvoji hřích* se nedochovaly ani rukopisy a existují o nich pouze zmínky v historických pramenech.

V divadelním oddělení Národního muzea v Praze jsou uchovány rukopisy divadelních her *Pod praporem umění, Tůně* a *Rahel*. Bohatším zdrojem dramát Emy Destinnové je Okresní vlastivědné muzeum v Jindřichově Hradci, kde se nachází další rukopisy (*Kruh měsíců* a libreto *Nastolení Libušino*).¹⁹

2.2 Poezie

Ema Destinnová psala verše již od mládí. Většinou to byly milostné a vlastenecké básně, které ukládala tzv. do šuplíku. Nakonec při pobytu v Berlíně vydala dvě sbírky. Destinnová byla velmi umělecky založený člověk, a i přes to, že se mohla projevovat v hudebním umění, cítila potřebu vyjadřovat se i jako spisovatelka. Díky tehdy dvojjazyčné Praze neměla Ema problém v němčině i psát. Během jejího angažmá v Berlíně byly vydány dvě německy psané básnické sbírky. První z nich byla *Sturm und Ruhe* (česky *Bouře a klid*) v roce 1902. Vydal ji nakladatel Carl Duncker. Stejný muž vydal o pět let později (1907) sbírku písní *Der galante Abbé* (česky *Galantní abbé*²⁰). Druhou sbírku Destinnové zhudebnil skladatel Leo Blech. Tento německý skladatel a zároveň dirigent s Destinnovou spolupracoval již dříve, například společně ve stejném roce nastudovali Čajkovského operu *Piková dáma*.

To, že psala v německém jazyce nepokládala za odcizení se své vlasti. Byla to pro ni extravagantní záliba, skrze kterou nechávala promlouvat svou uměleckou duši. Dobovou kritikou jí však bylo doporučeno, aby raději místo básnění pletla punčochy.²¹

¹⁸ Kritika kritiky (33). In: *Opera plus* [online]. 2014 [cit. 2019-03-28].

¹⁹ MASARÍKOVÁ, Martina. *Literární tvorba Emy Destinnové*. s. 18

²⁰ Katolický duchovní bez církevního úřadu.

²¹ HOLZKNECHT, Václav a Bohumil TRITA. *Ema Destinnová: ve slovech i obrazech*. s. 57.

Během internace a po ní se věnovala psaní epitařů pro občany žijící ve Stráži a jejím okolí. Stráž nad Nežárkou přejmenovala na Rábsko a všechny epitařy vydala v souhrnné sbírce s názvem *Rábští mrtví a jejich epitařy*.

Sama sobě také napsala epitař, jehož čtyři poslední verše jsou vytesány do pomníku na břehu Nové řeky nedaleko strážského zámku, kam jezdila Destiniová rybařit.

„Žijící, již smíte všechny tyto krásy smavé nyní zřít,
Vzpomeňte si při přeletu sněhobílých ptáků samot duše mé,
Jež dozajista vtělena do některého z nich znovu
vždy se vrací v místa štěstí svého zašlého.“²²

Do dnešního dne se dochovalo málo výtisků básnických sbírek Emy Destiniové. Původní vydání *Sturm und Ruhe* je uloženo v Městské knihovně hlavního města Prahy v oddělení vzácných tisků. Zhudebněná sbírka básní *Der galante Abbé* je dokonce zdigitalizována, ale není volně přístupná veřejnosti kvůli autorským právům.²³ Většina rukopisů je uložena buď v Knihovně Národního muzea v Praze nebo v Muzeu v Jindřichově Hradci.

2.2.1 Bouře a klid

Sbírka sedmdesáti osmi básní se souhrnným názvem *Sturm und Ruhe* vznikala během prvních let operní dráhy Emy Destiniové. Ema během jedné spiritistické seance vyčetla ze znamení, že ji čekají již jen tři roky života. Svět pro ni náhle potemněl, vše včetně vztahů, lásek, úspěchů i malých neúspěchů prožívala velmi hluboce a beznadějně, téměř na pokraji zhroucení. Když se věštba nevyplnila, život mladé zpěvačky se opět naladil na veselou a bodrou strunu, která jí byla vlastní.

Sbírka *Sturm und Ruhe* nebyla vydána z iniciativy samotné autorky. K jejím dvacátým čtvrtým narozeninám ji nechali vydat její přátelé jako ohlédnutí za uzavřeným nešťastným obdobím života mladé zpěvačky.²⁴

Sbírka byla v roce 1902 vydána ve vazbě v papírových deskách. V městské knihovně hlavního města Prahy v oddělení vzácných tisků je uložen výtisk s věnováním Emy Destiniové

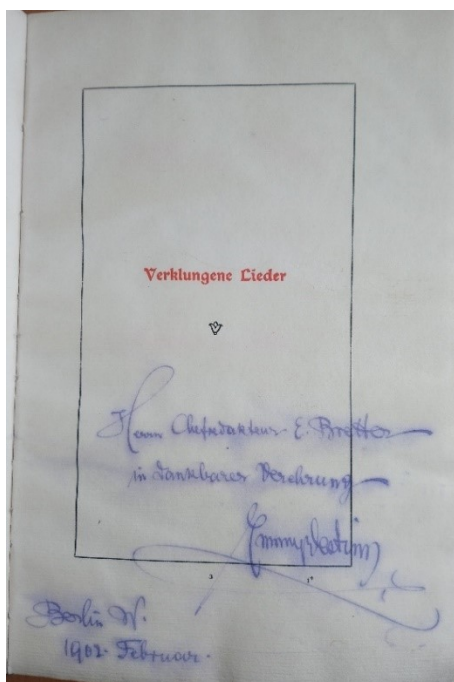
²² Epitař Emy Destiniové vytesaný na pomníku na břehu Nové řeky, která slouží jako uměle vytvořené protipovodňové rameno řeky Lužnice.

²³ Leo Blech zemřel v roce 1958, k volnému zpřístupnění je třeba, aby od smrti autora uplynulo 70 let.

²⁴ POSPÍŠIL, Miloslav. *Emy Destiniová: česká pěvecká legenda*. s. 221

pro šéfredaktora nakladatelství z února roku 1902. Bohužel je kvůli povodním v roce 2002 značně poškozen.

„Panu šéfredaktorovi E. Bretterovi s vděčnou úctou Emma Destinnová“



1 Věnování, zdroj: Městská knihovna Praha

Sbírka je rozčleněna do šesti částí s různými názvy a věnováním. Každá báseň je opatřena znakem květiny právě podle zařazení do příslušné části. Všechny básně začínají červenou iniciálou.²⁵

První část *Verklungene Lieder* (Doznívající písně) je věnována E.T.A Hoffmannovi jako spisovateli pohádek, ke kterému měla úctu. Všechny básně jsou označeny letopočtem. Obsahuje 13 básní s názvy například *Večerní pocházka*, *Rendez-vous* či *Příliš pozdě*.

Druhá část s názvem *frauenlieb, der fahrende Sänger, singt:* (dalo by se přeložit jako milující žena, poháněná zpěvačka, zpívá) věnovala Destinnová svému otci, ke kterému měla velmi vřelý vztah, a především to byl on, kdo ji k umění přivedl. Sám často pořádal ve svém domě salony, kde se scházeli tehdejší pražští umělci nejrůznějších oborů.²⁶ Tato část čítá třicet básní, všechny jsou očíslované a jen některé jsou pojmenovány.

Část *Sommernächte* (Letní večery) je věnována kterékoli duši. Destinnová tímto básně věnovala každému, kdo popisované věci cítí stejně. Z názvů můžeme cítit romantické ladění (například *Tvé sny*, *Otázka*, *Tobě*, *Chopin*).

Předposlední oddělení básní se slovesným názvem *Leiden* (trpět) je věnována Ulriku

²⁵ Velké zdobené počáteční písmeno na začátku básní či kapitol.

²⁶ PLEVKA, Bohumil. *Život a umění Emy Destinnové*. s. 28

Christianovi, který byl nemanželským synem dánského krále Kristiána V. Dánského. Znalost této historické osoby jen potvrzuje vysokou vzdělanost a sečtělost Emy Destiniové.

Poslední část *Worte (Slova)* věnovala Destiniová své sestře Jettě. Většina básní má název obsahující slovo píseň (*Altrömisches Liebeslied, fatime's Lied, Das alte Liebeslied*).

Ve sbírce se vyskytují dvě písně se stejným názvem *Zu spät* (příliš pozdě). Obě dvě básně mluví o lásce, ale ve skladbě a vyjádření se liší.

Sbírka nezapře autorčino hudební srdce. Nejen, že se mnoho básní skladbou podobá písňím a jsou tak i některé pojmenovány, ale některé básně jsou inspirovány hudebními skladateli. Jedna kratší báseň se je pojmenována po polském skladateli Fryderyku Chopinovi, ve které autorka vyznává svůj obdiv k tomuto skladateli. Jiná báseň z konce sbírky je pojmenována: *P. J. Tschaikowski, Suite in G dur, II. Satz, Valse mélancolique*. Na melodii této skladby napsala Destiniová romantický slohový text. Báseň z páté části nese název *Cis moll*. Názvem pěti křížkové mollové tóniny je ilustrován smutný a melancholický dojem z básně.

Jak již je výše několikrát zmíněno, Ema Destiniová psala hlavně v duchu pozdního romantismu. Celá sbírka nese romantické znaky. Je to zaměřením autorky do tohoto stylu a zároveň jejím rozpoložením při vzniku těchto básní, kdy si myslela, že už jí nezbyvá mnoho let života.

Českého překladu se sbírka dočkala až po 93 letech od svého prvního vydání. Tohoto úkolu se zhostil Jan Králík a v českém překladu byla vydána Klubem Emy Destiniové. Nebyla to však poslední práce, která byla se sbírkou provedena. Česká mezzosopranistka Soňa Červená navrhla současnému hudebnímu skladateli Otomaru Kvěchovi, aby tuto sbírku zhudebnil.²⁷

Otomar Kvěch vytvořil na šestnáct krátkých básní Destiniové sugestivní příběh v jednom melodramu. Premiéra ve složení Soňa Červená jako recitátorka, Michaela Štrausová jako houslistka a klavírista Daniel Wiesner byla provedena 23. 10. 2005 v rámci Mezinárodního festivalu koncertního melodramu v Pálffyho paláci v Praze. Orchestrální verze s obsazením: recitátor, 2 flétny, 2 hoboje, 2 klarinety s rozdílným laděním, 2 fagoty, 2 lesní rohy s rozdílným laděním, 2 pozouny s rozdílným laděním, tympany, harfu, sólové housle a smyčcový soubor měla premiéru na Hudebních slavnostech Emy Destiniové v Českých Budějovicích v roce 2010. Celé provedení trvá přibližně 18 minut.²⁸

V letošním roce se básně ze sbírky *Bouře a klid* dočkaly neobvyklého zpracování. V brněnské vile Tugendhat proběhla dvě představení multižánrové scénické básně

²⁷ KRÁLÍK, Jan. Melodram na texty Emy Destiniové: *Bouře a klid*. Předmluva.

²⁸ Tamtéž.

pojmenované přímo *Bouře a klid*, ve kterých byl kombinací veršů a hudby Emy Destinnové představen její zajímavý život. Celé představení vzniklo propojením textů Destinnové, Adolfa Weniga a Aleny Mornštajnové, hudby Destinnové, Antonína Fajta, Omara Rojaz Ruise, Kryštofa Okrouhlého a choreografie Golde Grunského. Režie se ujal Martin Dvořák, účinkovala česká umělecká společnost *ProART Company* spolu s německými umělci z *Tanzkompanie Golde G.* Představení sklidilo velký úspěch.²⁹

2.3 Próza

I přes to, že početně v její tvorbě převyšují dramata, jsou prozaická díla spisovatelky jejími nejznámějšími a rozhodně v širším povědomí společnosti. Mezi prozaická díla Emy Destinnové řadíme román *Pan doktor Casanova* a románovou kroniku *Ve stínu modré růže*. Dále se autorka věnovala psaní povídek, ze kterých se dochovaly *Mladá paní stará* a *Strom zrazené lásky*.

Destinnová pro svou tvorbu čerpala nejčastěji ze svého života či z osudů osob z jejího blízkého okolí. Postavy jejích próz jsou nápadně reálným postavám, se kterými se během svého života potkala.

K první spisovatelské práci se Ema dostala při pobytu v Berlíně, kde začala do románu zpracovávat svůj osobní příběh mladé zpěvačky ve velkém divadle. Román *Pan doktor Casanova* se později dočkal rozpracování, nikdy však nebyl zcela dokončen.

K další románové tvorbě se Destinnová uchýlila až během a po internaci na svém jihočeském útočišti. Rozhodla se svým způsobem zpracovat kroniku šlechtického rodu, který vlastnil zámeček ve Stráži nad Nežárkou. Tato kronika je nejrozsáhlejší ze všech Eminých děl, je rozdělena do čtyř svazků.

Psaní povídek se Destinnová věnovala průběžně, ale nikdy je nevydala. *Mladá paní Stará* a *Strom zrazené lásky* jsou naspány ve stejném duchu jako níže rozebírané romány. Tyto dvě česky psané povídky byly vydány až v roce 1988 spolu s románem *Pan doktor Casanova* v nakladatelství Vyšehrad.

Jak již je výše zmíněno, Destinnová se cítila být spisovatelkou, ale uznávala, že její doménou je jiné umění a v tomto literárním povolání si ráda často nechávala poradit. Jejími rádci byli především Adolf Wenig a Karel Matěj Čapek-Chod, kteří byli na jejím zámku častými hosty.

²⁹ PROART: Ema Destinn-Bouře a klid. In: *Vila Tugendhat* [online]. [cit. 2019-04-1]

S Čapkem-Chodem se navzájem velmi podporovali. Ema mu pomohla dostat se se svými díly do širšího povědomí a Čapek-Chod zase pomáhal Destinové při psaní její románové kroniky.

Čapek-Chod hodnotil její kroniku vysoko. Když mu ji Destinová dala přečíst, prohlásil ji za „*mistrovský kus, jímž se přihlásila do cechu.*“³⁰ Až dnes na nás některé pasáže a situace působí silně pozdně romanticky.

Ve své době ani dnes nejsou kritikou díla Destinová příliš vychvalovány. Pro nás je však důležité, že skvělá hudební pěvkyně nechávala promlouvat svou uměleckou duši i skrze jiné umění, než ve kterém byla na domácí půdě. Snažila se bořit hranice a překonávat nové překážky. Můžeme skrze její spisovatelské pokusy poznávat její temperament. Tím spíš, čerpala-li materiál ze svého života.

2.3.1 Pan doktor Casanova

Na román *Pan doktor Casanova* je třeba nahlédnout nejen jako na první pokus mladé a nezkušené autorky o souvislý románový text, ale především jako na svědectví o době a o fungování v divadelním prostředí, ve kterém byla Ema Destinová ve svých kariérních začátcích formována.

Pan doktor Casanova se nedá nazvat románem jako takovým. I přes to, že na něm Ema Destinová pracovala přibližně deset let (1905-1915), nikdy ho nedopracovala a za jejího života se nedočkal vydání. Jedná se tedy o románový fragment, který má dvě verze, které zůstaly více než padesát let uloženy v pozůstalých písemnostech. První a kratší verze má rozsah 130 stran formátu A5. Druhá verze je rozpracována na 482 stran rukopisu. Obě jsou psané německy. V německém jazyce nebyla vydána ani jedna verze. Do češtiny přeložil román dr. Václav Šmejkal a nakladatelství Vyšehrad ho vydalo v roce 1988. Miloslav Pospíšil se domnívá, že Destinová začala psát tento román, protože chtěla zúctovat s minulostí a odpoutat se od příběhů, ve kterých sama hrála roli. Václav Holzknecht uvádí, že Destinová měla touhu literárně zpracovat toto období svého života, protože ji stále doprovázely myšlenky na Carla Mucka, který je předobrazem hlavní postavy románu *Pan doktor Casanova*. Dále uvádí, že nedokončenost vyplývá z velké zaměstnanosti zpěvačky v období vzniku románu a později se k němu snad již nechtěla vracet. Ať už jsou naše domněnky jakékoliv, vznik, byť jen torza autobiografického románu, je pro nás dnes cenným důkazem o důležitém životním období naší slavné zpěvačky.

³⁰ POSPÍŠIL, Miloslav. *Ema Destinová: česká pěvecká legenda*. s. 221

Román popisuje období Emina života počínající rokem 1898, kdy je již přijata ve Dvorní opeře v Berlíně, ale stále se nemůže dočkat svého debutu. Ten se nakonec konal 19. července téhož roku. Excelovala v roli Santuzzy v opeře Pietra Mascagniho *Sedlák kavalír*. Děj románu ale ukazuje, že cesta k oslnivému úspěchu a následující hvězdné kariéře nebyla snadná. Destiniová umně líčí prostředí divadla a postavy, které se v něm pohybují. Přesný popis postav a vykreslení jejich vzájemných vztahů jen potvrzuje její literární talent.

2.3.1.1 Zaměření na postavy románu

Kratší i delší verze románu jsou jen jakousi expozicí. Obě obsahují jen několik kolizí a končí před krizí, kterou mělo být sblížení s hlavní postavou. Vystupuje zde několik reálných postav z Dvorní opery v Berlíně, které jsou představeny pod pseudonymy.

Samotná Ema Destiniová ze sebe udělala Evu Königovou. Je zajímavé, že samu sebe popisuje jako zakřiknutou, nehezku, nemoderně oblékanou ženu, která je zajímavá jen hlubokým a melancholickým pohledem svých očí. Přitom dobové fotografie mluví o opaku. Nutno podotknout, že v při příjezdu do Berlína měla za sebou tři divadelní odmítnutí a rozchod se svým pražským přítelem Jindřichem Vodílkem. To zřejmě bylo příčinou jejího nedostatečného sebevědomí.

Hlavní postavu, ke které celé torzo románu směřuje a je v něm jen občasně zmíněna, poznáme z předmluvy, kde ji autorka líčí zajímavým způsobem:

„Můj hrdina je skutečná postava. Je to černý mág života, nejzručnější kejklíř a nejmámivější moralista. Ti, kdo ho znají a poznají, mi dají za pravdu. Nemohu to také podat jinak, než jakým skutečně je. Jinak bych jeho zvláštní charakter setřela. Když jsem ho poznala, bylo mu dvačtyřicet let a stál na vrcholu umělecké činnosti. A tak bych chtěla jeho zvláštní, drsnou a proměnlivou, zajímavou, prolhanou a zkaženou existenci zachytit: tento podivuhodný rozmar přírody, která měla výbornou náladu, když ho tvořila, tento oslňující a třpytící se kus krystalu, který laik pokládá za nejlepší a nejčistší diamant a v němž znalec, zarmoucen a zklamán, pozná jen skleněný střep, rozhodně však dobře broušený.“³¹

Toto psala Destiniová o dirigentu Carlu Muckovi (v románu dr. Martens). V příběhu se často neobjevuje a když, tak jen jako nepříjemný přízrak divadla, se kterým Königová musí i přes svou nechuť spolupracovat.

Dirigent Carl Muck byl velmi významným členem berlínské Dvorní opery. Jeho zapálení pro inscenování děl Richarda Wagnera a podobný obličejový profil obou umělců dal

³¹ DESTINIOVÁ, Ema. *Pan doktor Casanova*. Praha: Vyšehrad, 1988. s. 18.

podnět pro vznik fámy, že Muck je skladatelovým nemanželským synem. Byl ženatý, ale často ho doprovázely aféry s členkami souborů na místech, kde pracovně působil. Kvůli tomu musel například opustit angažmá v Praze. Cesty Emy Destinové a Carla Mucka se sešli a jejich důvěrný vztah byl pro ni velmi výhodný. Díky tomu dostávala ve Dvorním divadle více rolí. Ke svým prvním úspěchům se však dostala Destinová sama, nelze zde mluvit o žádném prospěchářství. Zároveň v něm našla náhradu Jindřicha Vodílka, avšak bez lásky. Tyto první dvě zkušenosti s partnery měly za vinu, že Ema i přes pozdní sňatek byla vlastně vždycky sama.

V románu se dále objevuje přítelkyně Emy dobová spisovatelka Rosa van Groningen (v románu paní von Gehringen), divadelní kapelník a korepetitor Heinetetter (v románu Heinau). Důležitou roli sehrál barytonista Mario Fugalmini (v románu Fualma) a tenorista Robert Philipp (v románu Robert P.) a několik dalších, pro děj nevýznamných, postav.

Autorka se na několika stránkách věnuje charakteristice a líčení osudů postav Maria Fualmy a Roberta P. To jsou přednosti jejího literárního umění. Zcela se odvrátí od hlavního děje a do detailu líčí osudy postav, aby mohl čtenář zcela pochopit jejich počínání a důvody gest, které v hlavním příběhu činí.

Je opravdu škoda, že román Pan doktor Casanova zůstal jen u rozpracované podoby, protože by se zcela jistě stal hodnotným dílem a Destinová by byla uznávána jako spisovatelka širokou veřejností.

2.3.1.2 Časoprostor

Ema Destinová nebyla v Berlíně při svých začátcích šťastná. Román je téměř dokonalým obrazem jejího počínání při pohybu v tomto městě. Ve svých dopisech ho popisovala takto: „*Krásné, čisté město, milují mne tam a rozmazlují mne – ale mně se hnusí.*“³²

Celý děj se odehrává na podzim. Začíná v teplém říjnovém dni ozářeným sluncem. Autorka tím ukazuje na veselost postav, které se dobrovolně v přátelském kruhu často setkávají. Ale nadále se setkáváme hlavně s nepříznivým říjnovým a listopadovým počasím. Plískanice, noční mráz, nevlídné a pochmurné počasí často dokreslují pohled na svět hlavní hrdinky. Toto můžeme pokládat za intenci spisovatelky, která vnímala nevlídnost podzimního počasí jako vhodnější podkres pro děj tohoto románu. Samotná Ema Destinová se ale v Berlíně pohybovala a své první úspěchy prožívala hlavně přes jaro a léto roku 1898. Zasazení příběhu do podzimního období berme jako drobnou úpravu a záměr autorky, která se ve svých dílech snažila o romantické pojetí a k tomu uvedené počasí slouží lépe než rozzářené počasí letní.

³² Z dopisu Robertu Schlosserovi, 14. 9. 1906 z Berlína.

Autorsky nepovedená je orientace v konkrétním čase v průběhu románu. Uvedme například situaci v prvních třech kapitolách. V první kapitole, kdy se setkávají přátelé v bytě Evy Königové, je večer. Druhá kapitola je věnována vyučovací hodině s doktorem Renem. Čtenář se může domnívat, že se odehrává následující den dopoledne, aby se odpoledne stihl odehrát nadcházející děj. Třetí kapitola však opět začíná ránem, který dějově navazuje na návštěvu přátel z kapitoly první. V této chvíli je nutné brát v potaz, že toto dílko nebylo ještě psané se záměrem vydání a v průběhu života Emy Destinnové došlo k jeho přepracování. Není třeba pokládat tuto nepřesnost za základní chybu textu, který neprošel korekturou.

S prostorem byla autorka autentičtější, vycházela z reálného světa, který dobře znala. Děj se odehrává nejčastěji v bytě hlavní hrdinky. Dále se setkáváme s prostorem Dvorní opery v Berlíně, kde popisuje hlavně pohyb na jevišti a v jeho blízkosti. Setkáváme se s jednotlivými lóžemi, do kterých měli účinkující přístup. Ve vloženém příběhu se opět setkáváme s dějem odehrávajícím se v soukromém bytě. Málokdy se Destinnová vydá se svými postavami mimo zdi budovy, ale přesto se tyto momenty občas objevují. V těchto pasážích se většinou hlavní hrdinka ocitá na známých ulicích Berlína, které autorka konkretizuje. Setkáváme se například s ulicemi Lützowovou, Brandenburskou nebo Hornovou.

Při vyprávění vložených příběhů (většinou retrospektivní pohled na život vedlejších postav) se často ocitáme i mimo hlavní město Německa. Příběh Hugo Richtera se odehrává ve Vídni a ve Frankfurtu. Drobné popisy těchto měst jsou autentické a svědčí o znalosti a zcestovalosti autorky.

Jak již bylo zmíněno výše, momenty odehrávající se v exteriéru nejsou zařazovány příliš často. Jsou ale vždy použity ve chvílích, kdy si hlavní hrdinka potřebuje urovnat myšlenky. V těchto chvílích nastupuje do důležité role právě počasí, které doprovází děj a hodí se k hrdinčině myšlenkovému zmatku.

Obraťme se nyní k prostoru z pohledu konkrétního zpracování. Často se ocitáme v bytech postav, ať hlavní nebo vedlejších. Ema Destinnová nevěnuje popisu příliš prostoru, jak by si ve většině honosné byty plné uměleckých předmětů zasloužily. Informace o existenci nejrůznějších předmětů se z textu dozvídáme, ale nejsou více rozvedeny. Detailnější popis bytu nebo jeho části se nám objevuje především ve chvílích, kdy autorka popsané předměty potřebuje k činům a pohybu postav nebo nacházíme-li se v důvěrné konverzaci, kterou má autorka potřebu dokreslit lehce patetickým navozením pozdně romantické nálady.

Téměř vše z pera Emy Destinnové je protkané pozdním romantismem, který v době, o které zde mluvíme, byl častou volbou umělců. Je pro něj charakteristických několik motivů.

Je jím například soumrak, hra stínů, kontrasty. Tohle vše uměla spisovatelka shrnout do jednoho odstavce.

„Bylo opět ticho, začal soumrak, vše se ponořilo v neurčité barevné odstíny. Eviny ruce ležely bledé na širokém opěradle lenošky, její pohled ulpěl zasněně na obraze naproti ní a ztrácel se v rudě vybledlém rouchu jakési najády.“³³

Jak je poznat z úryvku, když už Destinnová chtěla zvýraznit a doplnit dialog dalším smyslovým vnímáním, většinou k tomu použila prvek světla. O názornosti nepatrného užívání prvků svědčí i následující citace.

„Odvedl ji k oknu, aby v žlutozeleném svitu lucerny viděl do jejích očí.“³⁴

Stylem Emy Destinnové není popis prostředí ani detailní líčení prostor, ve kterých se postavy pohybují. Autorka využívá časoprostor pouze jako rekvizitu pro důležitý děj a častěji klade důraz na psychologickou stránku postav.

2.3.2 Ve stínu modré růže

Románová kronika *Ve stínu modré růže* je na rozdíl od prvního románu zpracována až do konce. Destinnová začala na tomto díle pracovat v roce 1916 a celá kronika byla vydána ještě za jejího života. Jedná se o velmi rozsáhlé česky psané prozaické dílo. První vydání čítalo celkem 1790 stran. Celé dílo věnovala Ema Destinnová své setře Jettě.³⁵

Román nese podtitul *Román zašlých vášní*. Pojednává o rodu Leonhardiů, kteří vlastnili zámek ve Stáži nad Nežárkou v letech 1811-1908. Podtitul poukazuje především na zánik popisovaného rodu, kterému se přes všechny podnikatelské snahy posledního mužského člena tohoto rodu nepodařilo zámek udržet.

První díl s názvem *Z nepravého semene* byl již při prvním vydání rozdělen do dvou svazků. Byl vydán v listopadu roku 1924 a jeho čtivost především v jihočeské oblasti podnítila Destinnovou k vydání dalších dvou dílů *Květ blínu* a *Rozvrat* (oba 1925). Hned v roce 1927 byla kronika vydána znovu a potřetí se vydání dočkala krátce po smrti Emy Destinnové. *Ve stínu modré růže* byla naposledy vydána v roce 2002 ke 175. výročí narození autorky v nakladatelství Evropský literární klub.

Název je odvozen od znaku rodu Leonhardiů. Byla to modrá růže ve zlatém poli. Destinnová nepopisovala tento rod čistě jen podle informací z kronik. Inspiraci čerpala z života lidí ze svého blízkého okolí, ze svého života, z pověstí, které se vyprávěly v okolí strážského

³³ DESTINNOVÁ, Ema. *Pan doktor Casanova*. Praha: Vyšehrad, 1988. s. 35.

³⁴ DESTINNOVÁ, Ema. *Pan doktor Casanova*. Praha: Vyšehrad, 1988. s. 36.

³⁵ POSPÍŠIL, Miloslav. Ema Destinnová: česká pěvecká legenda. s. 221.

zámku a z osudů lidí žijících v okolních vesnicích. Kronika právě také nepojednává pouze o šlechtickém prostředí. Destinnová v ní spojuje příběhy pánů ze zámku a prostých lidí z venkova.³⁶

Žánrově se kronika řadí k realismu, avšak obsahuje mnoho romantických pasáží, které čistý realismus vyvrací. Destinnová se rozsáhle věnuje popisům přírody, kromě historie šlechtického rodu je hlavním tématem láska. Láska je v tomto díle zpracována v mnoha podobách. Často se jedná o lásku nešťastnou, nechtěnou či pozdní, ale v několika případech se objevuje i láska oddaná a nezištná. Obzvláště první díl se téměř podobá žánru červené knihovny. Na rozdíl od dvou následujících se první díl věnuje hlavně příběhu dvou mladých lidí, kterým není přán společný osud. Díl nekončí idylicky, ale také ne beznadějně. Druhý díl začíná šťastnou svatbou, záhy se však začínají objevovat události vedoucí k tragickému konci, který vrcholí ve třetím díle.

Děj ve stručnosti pojednává o několika příslušnících výše zmíněného rodu a jeho okolí. Pohybujeme se v rozmezí padesáti let, přibližně od roku 1859-1917. Destinnová schválně přejmenovala oblast strážského zámku na Rábsko, aby na první pohled nebyla znát podobnost.

Destinnová se nebála zařadit do svého vypravování jeden ze svých zajímavých koníčků. Celou kroniku prostupují předtuchy postav a spiritismus. Jedná se například o zjevení černého psa na chodbě zámku, který věští neštěstí rodu.

2.3.2.1 Děj

V prvním díle *Z nepravého semene* se setkáváme s baronkou Elisou Katharinou von Plessig, která si po svatbě s baronem začne tajný poměr s lesním adjunktem Janem Horou. Z tohoto románu se narodí syn August. Jan Hora po narození svého nemanželského syna spáchá sebevraždu.

Když syn August dospěje, chce si vzít prostou Rozinu Šrůcovou. Baronka a ředitel panství Jung svatbě brání. August posílá Rozinu do Prahy na studia, aby alespoň vzděláním vyhovovala svazku a August je matkou a ředitelem posílán na dva roky na cesty. Baronka si od cest slibuje přerušení pouta dvou mladých lidí.

Ve druhém díle *Květ blínu* se August i Rozina vrací a koná se svatba. Jejich život ale není idylický. Vedou nákladný způsob života a celý zámek zadluží. Narodí se jim dvě dcery Ludvika a Zlata.

³⁶ MASARIKOVÁ, Martina. Literární tvorba Emy Destinnové. s. 18-20.

Augusta přijíždí navštívit přítel ze studií baron z rodu Woltershauserů. Ten si začíná tajný poměr s Rozinou. Na závěr se dostávají do hádky August a ředitel Jung. Hádky je velmi vážná a Jung si nakonec bere život. To velmi šokuje baronku Elisy, která Junga milovala a proklíná Rozinu a celý její rod.

Třetí díl *Rozvrat* pokročí v čase. Dcery dospívají, správcovství se zhostí baron z Woltershauserů a Augustovi se stále nedaří proměnit své podnikatelské plány ve výnosnou akci a zadlužuje tak panství ještě více.

Dcery jsou rozdílné povahy. Zbožná Ludvika (někdy označována jako Vička) se zamiluje do budoucího kněze, který odchází na frontu, ale slibuje jí po svém návratu svatbu. Zlata prožívá milostná dobrodružství, nakonec otěhotní s novým správcem Rostem, zároveň se nakazí tuberkulózou a umírá.

Rozina otěhotní s baronem z Woltershauserů a pozře více jedu, který jí měl zbavit dítěte, než má a také umírá.

Na zámku zůstává jen Ludvika, August a baron z Woltershauserů. August umírá, Ludvika odchází do kláštera, kde záhy také umírá na plicní chorobu.

Tím je dovršen zánik šlechtického rodu. Čtenářovi je však ponechána otázka, zda je na vině hýřivý a nezodpovědný způsob života posledního manželského páru nebo se vyplnilo proroctví staré baronky Elisy.³⁷

2.3.2.2 Postavy

V příběhu se nachází velké množství postav. Pouze osm bychom mohli považovat za hlavní. Vyskytují se i epizodní postavy a vedlejší, které se objevují pravidelně, ale nemají žádnou funkci v pohybu děje.

Destinnová uměla dobře vykreslit povahu jednotlivých postav. Žádná z nich se nedá označit za naprosto kladnou či zápornou. Všechny postavy mají zaplněny oba tyto póly svých vlastností. Objevují se typické lidské vlastnosti jako je chamtivost, nenávisť, pomlouvачnost, slabošství, ale také pracovitost a oddaná láska. Tím dosahuje autorka naprosté živosti a uvěřitelnosti jednotlivých postav. Ty jsou čtenáři spíše sympatické nebo antipatické. Tyto postoje se ale ve čtenáři během čtení celé kroniky mohou měnit.

Dalším prvkem, který Destinnová využívá k charakteristice postav je jejich mluva. Používá velké množství různých jazykových prvků k odlišení postav ze zámku a postav

³⁷ MASARÍKOVÁ, Martina. Literární tvorba Emy Destinnové. s. 22-23.

z prostého lidu. Zámečtí používají francouzské fráze a hodně archaismů. Naproti tomu prostí lidé se vyjadřují pomocí dialektismů.

2.3.2.3 Časoprostor

V tomto díle se Destinnové podařila především práce se zobrazením přírody. Obzvlášť záležitost se střídáním ročních období, které umožňují čtenáři orientovat se v čase, či odraz nálad hlavních postav na proměnlivosti počasí. To ocenila i dobová kritika (V. Brtník a J. Obr). Zároveň je znát přesná vyváženost dějových událostí, které se odehrávají ve dne a v noci. Destinnová vhodně volila denní dobu k odehrávaným situacím.

Celý příběh se odehrává na určitém ohraničeném prostoru pojmenovaném Rábsko. Občas se některá z postav vydá za hranice tohoto určeného světa, ale zase se vrací zpět. Tato oblast se ale rozděluje ještě na dva menší světy. Na zámek a vesnici. Tyto dva menší světy se propojily sňatkem Augusta a Roziny. Děj se odehrává v interiéru zámku a vesnických domků, ale také v exteriéru zámeckého parku a v přírodě.

3 Skladatelská tvorba Emy Destinnové

Emma Destinnová projevila skladatelské snahy již v šestnácti letech³⁸, kdy se pokoušela o své první skladbičky. Podle vzpomínek Marie Martínkové, která byla její společnicí, si často skládala instruktivní skladbičky pro radost a zhudebňovala si verše, které jí zrovna přišly na mysl. Skladatelské touhy ji provázely celý život.

3.1 První láska

První písní, která se dočkala vydání, byl valčík *První láska*. Zkomponována byla v roce 1894, bohužel se nepodařilo dohledat, kdy byla vydána poprvé, celkem však nejméně čtyřikrát.³⁹ Dostupné jsou pouze noty, které byly vydány později (ne první vydání) v nakladatelství Františka Kudelíka. Že byly vydány později soudím z poznámky na konci tisku, kde je uvedeno, že dané vydání je nové a upravené pro doprovod akordeonu.

První láska je píseň strofická, čítá 3 sloky. Je určena pro střední ženský hlas s doprovodem klavíru. Destinnová valčík napsala v době pozdního romantismu, který se do skladby promítl. Nezapře však ani inspiraci v lidové tvorbě.

Ve všech dostupných a dochovaných verzích vydání *První lásky*, se jako autor textu uvádí pouze jméno Josef Šváb. Ve většině publikací věnující se Emě Destinnové se o něm neuvádí žádné bližší informace. Pouze Václav Holzknecht uvádí, že je jím Josef Šváb-Malostranský, který žil v letech 1860-1932. Byl to komik, herec, nakladatel a humorista, který se občas věnoval psaní krátkých textů.⁴⁰ Šváb-Malostranský byl na přelomu století velmi výrazná kulturně činná osobnost, se kterou Destinnová přišla do kontaktu během svých častých návštěv pražských „*hospůdek a vinárniček*“.⁴¹

Text je také částečně inspirován lidovou tvorbou, můžeme to pozorovat na klasickém formátu, kdy je na začátku textu uveden přírodní jev (v tomto případě začátek jara) a dále navazuje text týkající se lidských vztahů, většinou milostných (v tomto případě je tématem první láska). Je v něm použito mnoho zastaralých slov, některá dnes vůbec nepoužívaná, např. *zefírek*, *ssaje*. *Zefírek* najdeme ve slovníku cizích slov pod heslem zefýr a znamená lehký vánek. Slovo *ssaje* je utvořeno dnes nepoužívaným spojením předpony s- se slovem sát a znamená odstranit něco ze rtů sáním.

³⁸ HOLZKNECHT, Václav a Bohumil TRITA. *Emma Destinnová: ve slovech i obrazech*. s. 24.

³⁹ Jan Králík, předmluva k vydání CD.

⁴⁰ MALINOVÁ, Helena. *Josef Šváb-Malostranský*. Hradištko pod Medníkem: Národní filmový archiv, 2003.

⁴¹ HOLZKNECHT, Václav a Bohumil TRITA. *Emma Destinnová: ve slovech i obrazech*.

První láska se nestala dobovým hitem a ani neproslavila Destinnovou jako skladatelku. Pomohla ale Destinnové projít si procesem kompozice a zkušenosti z jeho průběhu uplatnit ve své další sbírce.

3.2 Zahrada srdce

Ke skladatelské tvorbě Emy Destinnové se v dnešních publikacích o jejím životě a významu vyjadřuje poskrovnu autorů. Nejvýrazněji se k tomuto vyjádřil Jan Králík a Zdeněk Zahradník v přebalu CD *Zahrada srdce*, které bylo nahráno v roce 2012. Písňe ze *Zahrady srdce* nazpívala Eva Děpoltová, která se je poprvé provedla v roce 2000 při matiné Českého spolku pro komorní hudbu na počest Emy Destinnové. Na přelomu milénia doprovázel na klavír Děpoltovou Marián Lapšanský, na CD hraje klavírista Radoslav Kvapil. Sbíрка je tedy určena pro ženský střední hlas s doprovodem klavíru i přes to, že některé texty promlouvají v mužském rodě.

Po *Prvním valčíku* se Destinnová dostala k další skladatelské tvorbě až během internace za první světové války. V izolaci na zámku ve Stráži nad Nežárkou našla v komponování útěchu a prostor pro uplatnění své tvůrčí duše. V textech Adolfa Weniga (1874-1940) našla zalíbení a pokusila se je zhudebnit. Marie Martínková ve svých vzpomínkách uvádí, že Destinnová potřebovala na zámku často hostit své přátele. Pobývali zde Dingh Gilly, jeho sluha, anglická básnířka M. Roller se svou dcerou Marianne, francouzský kapelník George Lapeyre. Tito byli na Stráži též internováni.⁴² Vyžadovala pro ně od svého služebnictva perfektní servis, sama však celé dny trávila v přírodě, nejčastěji propadala své velké vášni – rybaření. V dopisech Wenigovi popisuje svůj přístup ke tvorbě, uvádí, že nemá na komponování příliš času a nečasto se jí chce se jím zaobírat. Často právě trávila čas na rybách a po návratu se věnovala svým hostům. Od roku 1916 však tráví ve Stráži čas téměř sama, a to je právě doba, kdy vzniká sbírka *Zahrada srdce*.

Sbíрка čítá celkem 12 písní. Poprvé je všechny Destinnová předvedla 8. června 1918 ve Smetanově síni v Praze. Publikum je přivítalo s nadšením, kritikům se nelíbily. Vyčítali jí zabřednutí v romantismu, který už byl v té době dávno překonán novými směry 20. století. Destinnová ale skládala pro sebe a své posluchače, ne s ambicemi převratného úspěchu na skladatelském poli. Drsná kritika ji neodradila, písňe uspořádala do dvou oddílů a vydala v nakladatelství Mojžíra Urbánka v Praze roku 1919.⁴³

Věděla, že její písňe jsou sentimentální, ale také to, že je publikum bude mít rádo.

⁴² MARTÍNKOVÁ, Marie. Život Emy Destinnové. s. 118.

⁴³ KRÁLÍK, Jan a Zdeněk ZAHRADNÍK: předmluva k vydání CD. 2012.

„*‘Poslední slzy’ jsou snad trochu moc sentimentální, ale musíte už odpustit, že se melodie nedá jinak říct, než jak ji člověk cítí - ; nu, aťsi jsou. Aspoň je bude publikum víc milovat, neboť publikum má nejradši ty výlevy muzikální, z kterých sentimentalita zrovna kape, necháme ji teda kapat.*“⁴⁴

Před vydáním psala Adolfu Wenigovi, že se jí skladatelská činnost daří, avšak že potřebuje někoho, kdo jí pomůže se zápisem a případně harmonickými úpravami skladeb. Nakonec si k práci přizvala Antonína Nademlejnského. Český dirigent, skladatel a korepetitor byl vhodným adeptem pro případnou opravu nedokonalostí a byl také dostatečně zkušený v notovém zápisu.⁴⁵

Zahrada srdce začíná písní *Letní večer*, dále *Resignace*, *K ránu*, *Dívčí popěvek*, *Já pozdě našel srdce Tvé*, *Námluvy*. Dalších 6 písní je označeno jako písně slohové. Jsou to: *V aleji*, *Romance*, *Poslední slzy*, *Svadlé listí*, *Vzpomínky* a závěrečná *V mém srdci struna napjata*.

Tři z dvanácti písní jsou opatřeny věnováním. Dvě z nich (*Poslední slzy* a *Vzpomínky*) věnovala Destinnová své sestře Jindřišce, kterou v rodině nazývali Jetta. Ema byla pouze o devatenáct měsíců starší než Jetta, a to je jeden z důvodů proč k sobě měly celý život velmi blízko.⁴⁶ Píseň *V aleji* věnovala svému letitému životnímu příteli Dinh Gillymu. S tímto arabsko-francouzským barytonistou⁴⁷ se seznámila při působení v USA, a i když si ho nechtěla vzít (za manžela chtěla pouze Čecha), udržovala se zpěvákem vřelý přátelský vztah po celý svůj život.⁴⁸ Věnování je napsáno ve francouzštině – mému drahému Dinh Gillymu. Věnovala mu ji proto, že se do ní již při kompozici zamiloval.

„*Už je to skoro vše zkomponováno, a p. Gilly se zamiloval do ‚V aleji‘, zpívá mi to stále.*“⁴⁹

Drtivá většina písní ve sbírce je prokomponovaná, neobsahují opakující se témata, někdy dokonce ani motivy. Výjimkou je pět písní. *Letní večer* se dá označit jako malá třídílná forma se znaky dvojdílnosti, písně *Resignace*, *Dívčí popěvek* a *Já pozdě našel srdce tvé* jsou písně třídílné. *Námluvy* jsou píseň strofická.

3.2.1 Text

Jak už bylo výše zmíněno, zhudebněné texty jsou dílem Adolfa Weniga, který byl manželem sestřenic Emy Destinnové Pavly. Měli spolu velmi vřelý přátelský vztah. Jeho texty jí byly

⁴⁴ Z dopisu Adolfu Wenigovi, 19. ledna 1917.

⁴⁵ KRÁLÍK, Jan: předmluva k vydání CD. 2012.

⁴⁶ POSPÍŠIL, Miloslav. *Emá Destinnová: česká pěvecká legenda*. s. 20.

⁴⁷ POSPÍŠIL, Miloslav. *Emá Destinnová: česká pěvecká legenda*. s. 320.

⁴⁸ MARTÍNKOVÁ, Marie. *Život Emy Destinnové*. s. 118.

⁴⁹ Z dopisu Adolfu Wenigovi 23.1.1917.

blízké, připomínaly jí poetiku jejích vlastních textů, její vlastní city. V případě některých básní si Destinnová řekla o dobásnění. Ctila autorství a nechtěla do cizích básní sama zasahovat.

„Potřebuji do básně ‚Poslední slzy‘ mezi předposlední a poslední verš čtyři řádky přechodné nálady z gavotty do příčiny posledních slzí. (...) ..., jen mi tam něco přibásněte..., aspoň trochu, trošinku...!“⁵⁰

Dvě z básní Adolfa Weniga jsou přeloženy a přebásněny z německého jazyka do českého. Je tomu tak hned v první písni *Letní večer*, která je napsaná podle A. Duerbenfelda. Toto jméno bohužel v dnešních běžných slovnících nenalezneme. Ve druhém případě je tomu tak u *Dívčího popěvku*, kde si Wenig půjčil text od dobově mnohem známějšího spisovatele Otty Julia Bierbauma⁵¹.

V *Zahradě srdce* se však skrývá ještě jedno překvapení. Slova k předposlední písni *Vzpomínky* napsala Destinnová sama. Mají podtitul *Z Dědečkova památníku* a vypovídá o vzpomínkách staršího muže na mládí, které trávil v přírodě se svou láskou.

Z Wenigovy tvorby si Destinnová básně pro zhudebnění vybrala sama. Prvních šest písni je silně inspirováno lidovou tvorbou, kdy se příběh vyvíjí podle tradičního konceptu. Nejprve se poukáže a zmíní přírodní jev, který je záhy použit jako prvek pro parafrázi či vytvoření kontrastu k milostné zápletce mezi obyčejnými lidmi. Výjimkou jsou pouze písně *Já pozdě našel srdce tvé* a *Námluvy*, kde se k lásce lyrický subjekt vyjadřuje rovnou. Zbýlých šest písni (písně slohové) mluví o lásce v panské sféře.

Text básní je pro Destinnovou hlavní určující prvek ve vedení melodie, rytmu, ornamentiky a dalších prvků kompozice. Vycházela především z významu jednotlivých slov a také ze zkušenosti zpěvačky a dokonalé znalosti tvorby tónu při jednotlivých hláskách.

Nejvýraznější a nejčastější změnou v průběhu skladby je metrum. Destinnové není líto ho změnit na pouhý takt a pak se na dlouhou dobu vrátit do původního. Cítila jako velmi silně potřebu měnit důraz a průběh písně, byť jediného slova, u kterého je třeba zvýraznit jeho obsah.

Jako důkaz poslouží verš „*vítr smete jako plevu*“ ve druhé písni *Resignace*. Skladba začíná v třídobém taktu, záhy je však změněn na dvoudobý, aby v něm tato slova mohla být nahuštěná v šestnáctinových notách a opravdu působit jako prudký závan větru.⁵² Změna metra však není jediná, která se v tomto úseku objevuje. Destinnová přidala poznámku *con moto* – s pohybem, aby bylo docíleno většího tahu.

⁵⁰ Z dopisu Adolfu Wenigovi 9. 2. 1917.

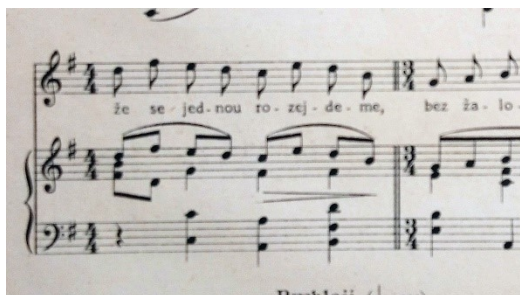
⁵¹ Německo, 1865-1910.

⁵² ZAHRADNÍK, Zdeněk. Předmluva k vydání CD.



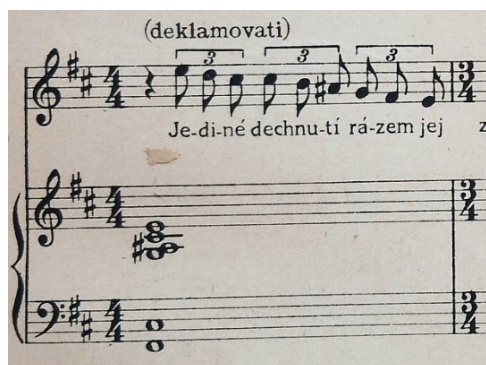
2 Zahrada srdce: Resignace (změna taktu, rychlá)

V písni *Resignace* se nám naopak objevuje i opačný případ zacházení se změnou taktů. U verše „že se jednou rozejdeme“ jako by chtěla Destinnová zpomalit dojem z loučení a téměř ho zastavit. Přechodem z třídobého do čtyřdobého taktu navodí napětí.



3 Zahrada srdce: Resignace (změna taktu, pomalá)

Podobně je tomu i ve třetí písni *K ránu*. Zde změnila takt na čtyřčtvrt'ový, oproti předchozímu dvoučtvrt'ovému a následujícímu tříčtvrt'ovému. Text vyžaduje napětí, delší časový, ale plynulý úsek pro svou deklamaci.



4 Zahrada srdce: K ránu (změna taktu)

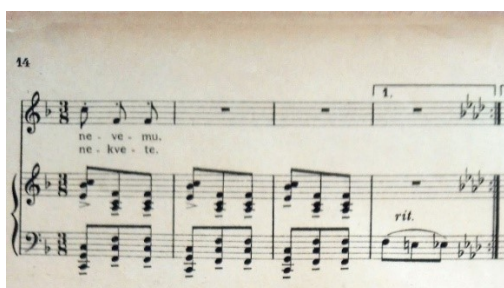
Výrazně se změna metra projevuje v písni *Námluvy*. Je to píseň strofická ve tříčtvrt'ovém taktu. Valčíkový rytmus je v části B nahrazen taktém šestiosminovým, změna před koncem fráze proběhne ještě dvakrát. Důvodem je změna nálady vycházející z textu. Mění se nám zde

dvě kontrastní témata. Destinnová výborně dokreslila tvrdohlavý text *staccaty* a vhodně zvolenými pomlčkami. Spolu se změnou taktu se zde mění i tempo.



5 Zahrada srdce: Námluvy (změna metra)

Než se hudba vrátí k prvnímu klidnému tématu, nechá doznít klavír, který vtipně vytváří dokresluje předchozí náladu a pak se asertivně vrací do prvního tématu.



6 Zahrada srdce: Námluvy (doprovod)

Ze předchozích ukázek vyplývá, že Destinnová brala text jako nejstěžejnější výchozí bod pro tvorbu melodie. Čerpala ze svých pěveckých zkušeností a dala prostor k vytvoření zpěvácky pohodlnému provedení zajímavých textů.

3.2.2 Doprovod

V úvodní části sbírky se Destinnová při tvorbě doprovodu drží melodie. Doprovod ji ve většině kopíruje a je doplněn o akordické tóny. Doprovod v levé ruce si drží těžké dlouhé basové tóny a jen málokdy je podpořen tóny průchodnými. Někdy doprovod vychází jen z akordů. Je to mu tak hlavně ve strofických písních *Letní večer*, *Dívčí popěvek* a *Námluvy*.



7 Zahrada srdce: Letní večer (doprovod)



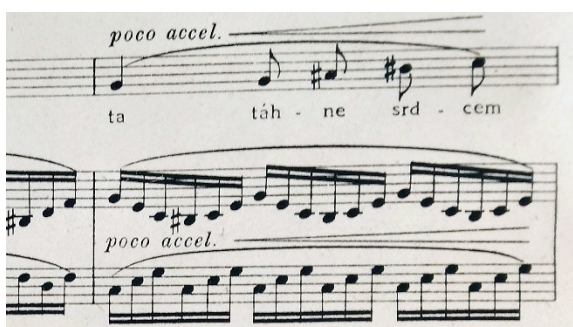
8 Zahrada srdce: Námluvy (doprovod)

Dalším typem jsou prokomponované písně, jejichž doprovod už melodii nekopíruje, ale občas se k ní vrátí. Důkazem toho je píseň *V aleji*. Začátek je rozvinut právě pomocí melodie a akordických tónů, po prvních dvou taktech se ale doprovod již ubírá svým vlastním směrem a pouze vytváří náladu k ilustraci textu.

Nejzajímavější typ doprovodu nalezneme v poslední písni celé sbírky *V mém srdci struna napjata*. Skladba je doprovozena dvěma styly: akordy zahrané způsobem arpeggio a rozloženými akordy v šestnácti osminových hodnotách. Tento styl působí velkolepě a jistě ne náhodou zařadila Destinnová tuto píseň až na konec sbírky jako grandiózní závěr celého jejího díla.



9 Zahrada srdce: V mém srdci struna napjata (doprovod 1)



10 Zahrada srdce: V mém srdci struna napjata (doprovod 2)

Velmi zřetelně je vystavěn doprovod ve *Svadlém listí*. Lyrický subjekt začne vyprávět o procházce do parku, kde právě začínají padat listy. Destinnová text podpořila hravým tečkovaným rytmem ilustrující poletující lístky. Postupně se s textem mění i doprovod.

Objevují se běhy na akordických tónech a v triolách. Ilustruje to rychlejší a silnější padání listů. Záhy se trioly změni v šestnáctiny a ty zůstanou až do konce skladby. Je to nejrychlejší padání listů v rámci této písně, které může evokovat i silný vítr.

V jednom případě funguje mezi klavírním doprovodem a melodií malý dialog. V písni *V aleji* před závěrem nechala Destinnová promluvit vrchol melodie ještě jednou v doprovodu, avšak o oktávu výše. Myšlenkově nechá vygradovat text „*k ní půjdeme*“ (k mami, oznámit vzájemnou lásku), který klavír zopakuje, před závěrečným smířlivým „*už není pomoci*“.

Z hlediska doprovodu je devátá píseň *Poslední slzy* velmi vtipným počinem, i když název tomu nenapovídá. Lyrický subjekt je muž a ve vzpomínkách se vrací ke své lásce a tancům, které s ní protančil. V textu je zmíněn menuet a gavota. Destinnová umně zakomponovala tyto tance do meziher.

Pouze u čtyř písní (*Letní večer*, *Dívčí popěvek*, *V aleji*, *Vzpomínky*) se skladatelka vyhýbá předešle a rovnou nechává promluvit verše. V ostatních písních je tomu naopak. Předehra ale nikdy není delší než čtyři takty a slouží k navození nálady.

3.2.3 Dynamika

Dynamika písní v *Zahradě srdce* by se celkově dala označit z mírnou. Výjimkou tomu jsou pouze vrcholy v jednotlivých písních, kde ale je forte vytvořeno především vysokými tóny. Obecně se v celé sbírce drží střední dynamika, která vychází z milostné tematiky.

Nutno podotknout, že Destinnová platí za autorku, která velmi dbala na přesné provedení svých písní. Skladby jsou detailně opatřeny dynamickými značkami v celém svém průběhu. Nejen, že skladatelka vypisovala do not na potřebná místa značky *forte*, *pianno* a jejich varianty, ale též svědomitě doplnila melodii o značky *crescendo* a *decrescendo*. V některých případech je toto označení téměř zbytečné, protože dynamické vlny vychází z linie melodie. Jde-li směrem nahoru, do vyšších poloh, dynamika se tradičně zvyšuje. Při opačném pohybu se snižuje. Uvedme pár příkladů, které takto postupují. Jsou to písně *Letní večer* a *Vzpomínky*.

Andante moderato.

Zpěv. *p*
 Ru - de - zá - ře zha - si - na - jí, ve - čer po - lem krá - lí sám,
 ztich - lé - mu teď že - hná kra - jí, divi - něž kle - sne v ná - ruč tñám;

Klavír. *pp* *mf*

11 Zahrada srdce: Letní večer (dynamika)

Ema Destinová.

rit.

- mu co jsem lí - bal na - po - sled,
 - ra ro - ze - zpí - vá krev mých žil,

rit.

12 Zahrada srdce: Vzpomínky (dynamika)

Ve sbírce nalezneme ale i specifické případy označení dynamiky, které jdou proti předchozímu stylu. Je tomu tak především kvůli textu a vytvoření napětí pro nástup další fráze. Při poslechu působí tento postup jako gradující, a to je potřebné často před vrcholem fráze či celé písně. Pro ilustraci použijme *Poslední slzy* a *Svadlé listí*.

poco ritard. a tempo

i dnes jej sly - šim zas a zas!

ff

13 Zahrada srdce: Poslední slzy (dynamika)



14 Zahrada srdce: Svadlé listí (dynamika)

Potvrzuje to ale pouze fakt, jež jsem uvedla na začátku této podkapitoly. Destinnová dbala na přesné provedení jinými interpretkami, věřila, že se její písně budou zpívat i v době, ve které ona už nebude moci na jejich nastudování dohlédnout.

3.2.4 Tempo

Ještě detailnější byla Destinnová při práci s tempem. Do not je vepsaná sebemenší zamýšlená změna. Autorka umně použila italské názvosloví, na některých místech se ale objevují i české instrukce ke změně tempa.

Označení tempa na začátku písní vychází převážně ze slovních základů *andante*, *moderato* a *allegro*. Ve sbírce se ale setkáme i s pomalejšími písněmi jako jsou *Resignace* a *Vzpomínky* s označením *larghetto* a *Poslední slzy* (*andante cantabile*). Zbýlých devět písní je v poměrně rychlém tempu. Objevují se označení jako *andante moderato* (*Letní večer*), *allegretto semplice* (*Dívčí popěvek*) či *allegro grazioso* (*Romance*).

U písní malých forem (*Letní večer*, *Dívčí popěvek*, *Námluvy*) se v jejich průběhu objevují běžná označení pro změnu tempa jako *ritardando*, *poco più mosso* a v opakované nebo závěrečné části opět návrat do *Tempa I*.

U prokomponovaných písní se se změnou tempa setkáme i v průběhu skladeb. Například v písní *Resignace* požaduje Destinnová v závěru *largo con dolore*. Souvisí to s poselstvím předávaném v textu. Verš „*Kde jsou dávné lásky vzněty?*“ na závěr milostné písně má působit bolestně, melancholicky a tesklivě. V písní *K ránu*, která má hned na úvod označení *andante doloroso* (bolestivě) upozorňuje v určitých místech na provedení vzlykavě a zároveň *stringendo molto* (velmi zrychlovat) pro navození pocitu naléhavosti.

V písních slohových se tempové změny nachází pravidelně. Běžně operuje s pojmy *poco più mosso*, *meno mosso*, *accelerando*, *cantabile* a *molto ritardando*, na některých místech

přidává výrazové změny jako *vroucně espress.* (míněno vroucně výrazně). V jiných skladbách se zase nevyhýbá označení *horečně, zoufale* a *vzlykavě*.

Setkáváme se i s označením způsobu provedení daných veršů. V písni *K ránu* vyžaduje autorka, aby byl verš „*Jediné vdechnutí rázem jej zhasí.*“ deklamován. V písni *V mém srdci struna napjata* se mají počáteční verše volně recitovati.

Destiniová opravdu velmi dbala na detailní provedení svých písní. Projevila se jako velmi pečlivá a přísná autorka, která nerada připouští volnou ruku interpreta. Nutno podotknout, že veškerá označení fungují velmi dobře a písně jsou pro posluchače velmi příjemné, protože předávají vše, co jimi chtěla Destiniová svým příznivcům předat, když je sama na svých turné zpívala.

3.2.5 Harmonie

Práce s harmonií je velmi zajímavá. I přes to, že jsou Wenigovy texty převážně melancholicky laděné, mollovou tóninu použila Destiniová pouze pro tři písně (*Resignace, K ránu* a *Romance*). Převažují také tóniny s béčky, dvakrát je použita tónina Es dur, dvakrát As dur. F dur a Des dur jsou použity jednou.⁵³

Destiniová si v několika písních hraje s modulacemi. V písni *K ránu* vystřídá hned několik tónin. Jako jedna z mála písní je tato s křížky. První takty jsou pevně zakotveny v h moll, aby byla následná melodie záhy harmonicky otevřena na dominantě (Fis dur). Neobvyklým postupem je uplatnění vzdálené lydické funkce (akord C dur) na slově „krvavá“. První mezivěta je vystavěna na opět na dominantní tónině (Fis dur) v závěru modulující zpět do tóniky (h moll). V další části nastupuje zcela nová tónina gis moll, ale závěr je přes subdominantu původní tóniny opět vrácen do h moll.⁵⁴ Na této písni lze zaznamenat netradiční práci s harmonií, kterou Destiniová tvořila především hudební intuicí, a ne zběhlostí v kompozičních postupech.

Modulacím se Destiniová nevěnuje pouze v prokomponovaných písních. Ve strofických *Námluvách* změnila tóninu v každé části. Začíná v As dur a kontrastní část je v F dur. Po dvě sloky je tomu stejně, pro třetí sloku zvolila autorka transpozici o tón výš. Píseň tak končí ve velmi neobvyklé (křížkové) tónině i přes to, že začínala v tónině s béčky.

⁵³ ZAHRADNÍK, Zdeněk: předmluva k vydání CD.

⁵⁴ Tamtéž.

3.3 Shrnutí

V každé písni lze nalézt něco překvapivého. Netradiční transpozice, modulace, členění melodie nebo prokomponování doprovodu. Zásadní je ale práce s textem, ze které vychází veškerá práce a vývoj kompozičních složek.

Zahrada srdce působí jako klidná, nehlasitá, ale dynamická sbírka písní se spoustou zajímavých míst. Některá místa jsou harmonicky složitá, ale v písních působí přirozeně. Cítíme z ní naléhavost, lásku a touhu, ale i hravost a radost.

Důležitou roli hrají v kompozici Emy Destinnové emoce, které do písní dostala pomocí detailního označení italským názvoslovím. Destinnová nechala ve sbírce promluvit samu sebe. Ne náhodou si vybrala texty, které jsou jí blízké. Jsou to texty, do kterých dokázala zanást svůj rukopis. Chtěla skrze Wenigovy texty sdělit své prožitky a ilustrovala je svou hudbou. A to se jí povedlo. Nenechala se odradit nepříznivou dobovou kritikou, a přesto písně vydala. Odměnou jí bylo vřelé přijetí jejími příznivci.

Předvedla, že se dokáže uplatnit i v oblasti, která je pro ni nová. Zanechala po sobě kvalitní tvorbu, ve které čerpala ze svých bohatých pěveckých zkušeností a vytvořila tak interpretačně nelehkou sbírku písní pro následující generace.

Závěr

V této bakalářské práci byla Ema Destinová představena jako schopná spisovatelka a skladatelka. Pro pochopení její tvorby byl v první části stručně popsán její život, ve kterém jsem se věnovala dětství a vedení k hudbě a umění v rodině Kittlových, dále jsme si představili období dospívání mladé zpěvačky, časy největší slávy a následných let internace během první světové války. Poslední roky života, které Destinová trávila téměř výhradně v Čechách, jsou popsány na závěr první kapitoly.

Ve druhé části jsme si představili literární tvorbu Emy Destinové z hlediska všech žánrů, do kterých zasahovala. První podkapitola popisuje dramata Emy Destinové, které v menší míře psala v různých obdobích svého života. Ve druhé podkapitole věnované básním jsem ilustrovala poezii Emy Destinové na její první sbírce *Sturm und Ruhe*. Jako nejzásadnější se projevila prozaická tvorba, kde jsem ve větší míře představila obě románová díla autorky *Pan doktor Casanova* a *Ve stínu modré růže*. Jak můžeme z její tvorby poznat, Ema Destinová se zabývala mnohými tématy, především však lidskými osudy. Čerpala ze svého okolí, z příběhů, které jí byly vypravovány i ze svého osobního života. Nestyděla se otevírat soukromá témata, která byla v její tehdejší společnosti tabu. Snažila se ve svých dílech o upřímnost a opravdovost.

Ve třetí a poslední části jsem se zabývala skladatelskou tvorbou autorky. Komponování se Destinová věnovala mnohem méně než činnosti literární, avšak to neznamená, že by se její dílo mělo opomenout. Zpracovala jsem zde píseň *První láska* a sbírku písní *Zahrada srdce*, které vyšly za života Emy Destinové z hlediska textu, doprovodu, harmonie, tempa a dynamiky.

Práce na tématu by se dále mohla rozvíjet podrobnějším zpracováním a rekonstrukcí některých dramatických děl Emy Destinové nebo vlivem událostí v životě autorky na vznik jednotlivých děl z psychologického hlediska.

S podobně komplexním zpracováním díla Emy Destinové jsme se dosud nesetkali. Většina publikací o české pěvkyni se věnuje jejímu životu a její tvorba je brána pouze jako doplněk k operní činnosti. Já však vidím Emu Destinovou jako sebevědomou autorku, která si zaslouží obdiv v kompozici i literární činnosti a na její přínos k těmto uměleckým odvětvím bychom neměli zapomínat.

Seznam použitých informačních zdrojů

Primární literatura:

- DESTINNOVÁ, Ema. *Ve stínu modré růže: román zašlých vášní*. 4. vyd., V Evropském literárním klubu 1. vyd. Praha: Evropský literární klub, 2002. ISBN 80-86316-41-6.
- DESTINNOVÁ, Ema. *Pan doktor Casanova*. Praha: Vyšehrad, 1988.
- DESTINNOVÁ, Ema. *Sturm und Ruhe*. Berlín: Carl Duncker, 1902
- DESTINNOVÁ, Ema. *Bouře a klid: básně*. Přeložil Jan KRÁLÍK. Jindřichův Hradec: Klub Emy Destinové, 1995.
- DESTINNOVÁ, Ema. *Zahrada srdce: 12 písní: [pro vyšší hlas s klavírem]*. Praha: Mojmir Urbánek, 1919.
- KVĚCH, Otomar. *Melodram na verše Emy Destinové Bouře a klid*. Praha: Český rozhlas vydavatelství a nakladatelství, 2010.

Sekundární literatura:

- POSPÍŠIL, Miloslav. *Ema Destinová: česká pěvecká legenda*. 4., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Brána, 2008. ISBN 978-80-7243-343-8.
- HOLZKNECHT, Václav a Bohumil TRITA. *Ema Destinová: ve slovech i obrazech*. 2. vyd. Praha: Panton, 1974.
- MARTÍNKOVÁ, Marie. *Život Emy Destinové*. V Plzni: Emil Kosnar, 1946.
- HARTMAN, Emil. *Královna zpěvu Ema Destinová ve vzpomínkách Marie Martínkové*. Praha: Orbis, 1995. Svět hudby. ISBN 80-235-0043-0.
- REKTORYS, Artuš. *Ema Destinová: životopis*. Praha: Otto Girgal, 1936.
- FÜRBACH, František. *Ema Destinová a Bedřich Smetana: Emmy Destinn and Bedřich Smetana*. Praha: Nadace pro dějiny kultury ve střední Evropě, 2011. ISBN 978-80-86791-90-6.
- PLEVKA, Bohumil. *Život a umění Emy Destinové*. Praha: AZ servis, 1994. ISBN 80-901554-3-X.
- MASAŘÍKOVÁ, Martina. *Ema Destinová a její literární dílo*. Praha, 2010. Bakalářská práce.
- MALINOVÁ, Helena. *Josef Šváb-Malostranský. Hradištka pod Medníkem: Národní filmový archiv*, 2003.

Audio:

DĚPOLTOVÁ Eva, KVAPIL Radoslav: CD Zahrada srdce. Praha: Nibiru, 2012.

Internetové zdroje:

Kritika kritiky (33). In: *Opera plus* [online]. 2014 [cit. 2019-03-28]. Dostupné z:

<https://operaplus.cz/kritika-kritiky-33/?pa=1>

PROART: Ema Destinn-Bouře a klid. In: *Vila Tugendhat* [online]. [cit. 2019-04-1]. Dostupné z: <http://www.tugendhat.eu/aktualne/proart---ema-destinn--boure-a-klid-522.html>

Ema Destinnová. In: *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. [cit. 2019-02-21].

Dostupné z:

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1302

Růžena Maturová. In: *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. [cit. 2019-02-23].

Dostupné z:

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=370

Václav Kliment. In: *Národní divadlo* [online]. [cit. 2019-02-27]. Dostupné z:

<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=2391&sz=0&abc=K&pn=356affcc-f301-3000-85ff-c11223344aaa>

Otýlie Sklenářová-Malá. In: *Národní divadlo* [online]. [cit. 2019-02-27]. Dostupné z:

<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=11211&sz=0&abc=S&pn=356affcc-f301-3000-85ff-c11223344aaa>

Legendární Enrico Caruso se narodil pře 146 lety. In: *Opera plus* [online]. [cit. 2019-02-24].

Dostupné z: <https://operaplus.cz/legendarni-enrico-caruso-se-narodil-pred-146-lety/>

Leo Blech. In: *Česká divadelní encyklopedie* [online]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Blech,_Leo

Autorinnen & Autoren: Otto Julius Bierbaum [online]. In.: 2016 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.literaturportal-bayern.de/autorinnen-autoren?task=lpbauthor.default&pnd=118510762>

Seznam vyobrazení

1 Věnování, zdroj: Městská knihovna Praha.....	19
2 Zahrada srdce: Resignace (změna taktu, rychlá).....	34
3 Zahrada srdce: Resignace (změna taktu, pomalá).....	34
4 Zahrada srdce: K ránu (změna taktu)	34
5 Zahrada srdce: Námluvy (změna metra)	35
6 Zahrada srdce: Námluvy (doprovod)	35
7 Zahrada srdce: Letní večer (doprovod)	35
8 Zahrada srdce: Námluvy (doprovod)	36
9 Zahrada srdce: V mém srdci struna napjata (doprovod 1)	36
10 Zahrada srdce: V mém srdci struna napjata (doprovod 2)	36
11 Zahrada srdce: Letní večer (dynamika).....	38
12 Zahrada srdce: Vzpomínky (dynamika)	38
13 Zahrada srdce: Poslední slzy (dynamika).....	38
14 Zahrada srdce: Svadlé listí (dynamika).....	39